

Բ.

66. Կող Պախտին քչեց ուր ձին գնաց Մարայ Մէլիքի չատրի առջև կայնաւ: Մէլիք որ տէսաւ, առաց ուր մշակներաց. «Ասա՝ ծու սիրուն էտայ տարէք զատ, ես իտոր նմաւ չ չաեմնամ»: Ետոյ բերաւ թաշտ մը, տրեց ուր առջև. առժի մը զարկեց ուր ճակատ, արուն թափաւ, թաշա լցուց, բերեց մէկ կէօլէօն¹ թուղթ, էն արունով գրեց, օրօխեց մէկն արեւելեան թաղաւորուն, մէկն արեւմտեան. մէկն հիւսիսին, մէկն հարաւին, որ եօթ փաշայ իրենց լեծելով դեան հիմատաւ²: Մարայ մէլիք տէսաւ, որ չորս կողմէն ուր հիմատաւներ կխառնեն, ձէնով էս խաղն առաց:

67. «Էկան որ էկան լտարիկ 5 ճճէլներ, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան թառ պեղ ճճէլներ, կէօ էկան խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան մուրուս կնառակներ, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան ծաղ³ մուրուսաւորներ, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան կըրկղուկներ⁴, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան զուռնայ փշողներ, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան նաղարայ զարկողներ, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան փող փշողներ էկան, կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան տուտուկ փշողներ. էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան շաւեռ⁵ քեաշողներ, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան տիւֆ զարկողներ, էկան կէօ խարիւր խաղար խամար:

Էկան որ էկան եօն փաշութեն, չորս կողմ աշխրէն:

1 Խոյեցերէն կոլան—կոյա: 2 Օղնոթիւն: 3 Աերկ, անմարտաւ:

4 Ծաղկեալ: 5 Ալեւոր, զառամեալ: 6 Քեամանի, չուծակ:

Էկան որ էկան իմ սէֆել¹ հիմաւատ: Ժարէ, մէլիք, որ ժարէ²:

68. Ըսկոմ³ անթիւ անխամար խեծել էկան, որ Խօշապայ գետ խառած ժամանակ⁴ առջի էկողներ ջրի կէսն խմեցին, մինջին էկողներ մնացած ջրերն թամամ խմեցին. իտլի էկողներ գետի քէօներ⁵ լիզեցին. մնացած խեծելն էլ ծարաւ մնացին: Էկան խառան Պշէրկայ տաշա⁶, վրան դարկին: Էրկնուց առողերաց խոնապ կէր, չառնեւրաց չկէր: Զիւապ կօղօրկեն մէլիքին. «Մեր ախշման վոյլ ի, որ խեռ ինոր կռիւ աի անենք»:

69. Էն գիշեր Մորայ մէլիքի մէր իրեք էրաղ տէսաւ: Քրուն որ խռանաւ, էլաւ էկաւ մէլիքի բառծի վերեւ նստաւ, ասաց. «Ո՛րտի, ես կէս գիշերին էրաղ մը տէսայ: Մորայ առողն մութն խաւար էր, Սասնայ առողն լոյսն պայծառ էր: Մէկ տիւր էլ էրաղ տէսայ. Սասնայ ձին կիւգէր կղարնէր Մորայ ձիւ մէջք կկտորէր: Մէկ տիւր էլ տէսայ, որ Սասնայ խոյ կուգէր կղարներ, Մորայ խոյ վիզ կկտորէր, կտանէր յանախնա, կկորսցուցէր: Արե մ'էրթայ վեր էն գետաւուրին, իմ խօսքին տկանջ արա»:

70.—Մէրիկ, ասաց մէլիք, Սասնու վերէն չէրթամ կէլնի⁷. Էսայ եօթն փաշէք ուրենց խեծելով իկերեն. ես ի՞նչ ջիւղապ տամ ուրենց:—Մէր ասաց. էա կօլայնէ⁸, որաի: Տիւ պե ինոնց խլղաթի ճամխի, ուրենց ասքրով⁹ էրթան ուրենց տեղը: Երբ քե կխարցուցեն, թէ մե կանչելու պատճառն ինչ էր. տիւ ասա, ես չէի գիտեր, ձիկ ըսկնէմ ասքեար կէր. մկայ ձե կանչեցի իմացայ. ըստիւց սորայ երբ կաւլ¹⁰ մը խեռ ձիկ թշնամութեն անի, գայ վէրէս, ես էս կարողութենով ինոնց կանամ յաղթե: Տէ, էրթար բարով. ձեր տեղ գնացէր:

71. Սորա ասքեար որ քիչ մը զատացաւ փաշէքտեկաց մէջէն մէկն ասաց մէկալոնց. «Տիւք իմացա՞ր մեր ետ օղօրկելու պատճառն ինչ էր»:—Ձէ, ասին: Պատմեց ինոնց թէ, Սասուն մէկ գետաւուր մը կայ. մէկ պլուլիկ գետաւուր մը ի: Ինոր վէրէն կռիւ տիւ-էրթայինք՝ մէլիք չիշխցաւ. ինոր խամար մե ետ կը ճամխի:

72. Էս խօսք որ մէլիքի տկանճ խառաւ, ղինք չկտորելու խամար ասքեար ետ կանչեց, ասաց. «Իմ կռիւ կռիւ է: Ձեր տեղ նստեցէք, որ կռիւ էրթանք: Յոռոյ ջիւապ խրկեց Սասնոյ գետաւորին թէ, կու գեամ կռիւի, չէ թէ, ես կուգեամ քրոյ քեա-գաք ջրով ջրհեղեղով կընցուցեմ»:

1 Խեղճ: 2 Տկար: 3 Յիսիկ: 4 Գանուում է Դատուանայ կողմերում: 5 Հիշտ, դիւրին է: 6 Զօրքով: 7 Քիւրդերն ասում են թաղաւորին. արդեօր նոյն Կարօլոս անունի՞ց, ինչպէս որ է պալեթգուններում: 8 Զիւապ: 9 Զիւապ: 10 Զիւապ:

թ.

73. Զէնով Յովան էս բան որ լսեց, դնաց մօտ Տաւրիթն, պատմեց ու ասաց. «Մեր ձեռքէն չի դայ, որ ինոր խեղ հովենք. ինչխ որ փիտցուցեր, ըսկուն էլ թամիզցուր»։ Տաւրիթն ասաց. «Ես ոչ ձի ունիմ, ոչ սիլախ. ձիկ սիլախ ու ձի տուէք, որ հովի էրթամ»։ Զէնով Յովան ասաց. «Գնա՛ Վահիլի¹ ձերբուց ձի մը՝ յօտի թրերուց էլ թուր մը ջօղի՛ որն որ հուղես»։ Տաւրիթ մտաւ Վահիլի, որ ձիու քեամկի վէրէն որ ձեռ տրեց, ձիու պոռան առեց դէտին։ Էն տելս մէկ հռոտ² քիւռակ մը կէր. ձեռք վէրէն տրեւուն պէս չիֆթէմ³ զարկեց պատին. հրակ մէնէն թռաւ։ Էն ձին ընտրեց, թրերաց մէջէն էլ շանկռոտ թուր մը։

74. Երբ որ տիրոս խանեց, հարկի տառի տէր խալիւոր, որ տէաւ, ասաց. «Տաւրիթ, որտի, էտ ինչ պիտի անես»։—Առաց կէրթամ վեր Մարայ մէլիքին հոռի։—Առաց, որտի, իտոնցմով լի՞նչ հանաս անի մէլիքի անթիւ խեծելին։ Քրոյ խօր կայ քիւռակու ջալալին, թամբն ոստաֆին, քամար ֆէհրսին⁴, թուրն կեծածակին, խօտէն զրին⁵, խաշն պատարագին, որ անես վեր աջ թեւիտ, տըռպն⁶ քե չառնի։

75.—Տաւրիթն ասաց. խօրօխպէրս չի տայ։ Ես լի՞նչ ինոր մօտէն աի առնեմ։—Խալիւորն ասաց. դնա քեաղաք հօթ տիկ եօթ տարուան գինի առ, ըբր խմցուր քրոյ խօրօխպէրներաց. երբ կ'տարխօշան. աստ ինոնց, որ տան, որ չալին խաթրով, ասա կառնեմ իմ զօռով։ Տաւրիթ խալիւորի խրատ կատարեց, պատիւ⁷ տվեց ինոնց։

76. Երբ սարխօշցան, գէօլքով⁸ ասաց ինոնց. «Օրհնեալ բարեբար Աստուած, խնամք շատ էր մեծ թագաւորուն. խօրօխպէր, ասաց Տաւրիթ, իմ խօր կայ քիւռակու ջալալին, թուրն կեծակին, խաշն պատարագին, կուտառ քրոյ խաթրով, չէ կառնեմ զօռով»։

77. Յովան ազխաւ⁹, ասաց. «Տաւրիթ, քրոյ բէրան կոտրէր, տիւ էտայ չառիւր ձիկ»։ Ետոյ տառձաւ ասաց.

«Տաւրիթ, չուներեմ եմ մէջաց որտին, որ քեմ¹⁰ կէնայ պէհն¹¹ մէլիքին։

Չուներեմ եմ քիւրոջ որտին. որ քեմ կէնայ պէհն մէլիքին։

1 Գոմ, արտո։ 2 Անպէտք, քոտոտ։ 3 Աքացի, քացի։
4 Կարծի։ 5 Գլխոյ զրահ։ 6 Հարուած։ 7 Կոչուներ։ 8 Գո-
վասանքով։ 9 Ուշքի գալ, զգաստանալ, քնից զարթնել։ 10 Գէմ։
11 Նէֆէսի տակ(ը)։

2ուենեմ եմ ախպօր որտին, որ քեմ հէնայ պէհն մէլիբին»¹ 78. Տաւիթ վէրցուց ասաց.

«Օրհնեալ բարերար Աստուած,
Խնամք չառ էր մեծ թագաւորուն:

Խօրօխպէր խամ¹ մի անե.

Ես եմ քրոյ մէջաց որտին, որ քեմ հէնամ պէհն մէլիբին.

Ես եմ քրոյ քիւրսջ որտին, որ քեմ հէնամ պէհն մէլիբին.

Ես եմ քրոյ ախպօր որտին, որ քեմ հէնամ պէհն մէլիբին»:

79. Խօրօխպէրն առաւտուն էլաւ, ձին թախըմով Տաւթի բոլոր ուղաճներով տվեց, ասաց. «Ա՛ռ հրնայ ես քե չտեսնամ. ինչխ գիտես ըսկուն արա»։ Տաւիթ առեց ձին, զնայ գէտի բէրան. Ձէնով Յովան էլ գետախտիկ էրկու մարդ խտեւէն ճամխեց, ասաց. «Գնացէք տեսէք, թէ որ Տաւիթ ձիուն² կօլան² քաշելու ժամանակ՝ ձիու չորս սո գէտնէն կկարցուցի խայ³, հանայ էն ձին դաւթէ»։ Աորդ որ, Տաւիթ երբ ձին գետի մէջ լվաց, թամբն տրեց վեր ձիուն, կօլան կբեց, ըսկուն քեաշեց, որ ձիու չորս սո չորս թիզ գէտնէն կտրաւ⁴, խասաւ չում ուր ձնկվեր:

80. Մարդեր գնացին, իրենց տեսած պատմեցին Ձէնով Յովանին: Մէկ որ մեռեր էր՝ Ձէնով Յովան չում էն օր սուգ կապեր էր. էո բան որ լսեց, նաղարէք զարնել տվեց, արին ուրախութեն, արին տօնախմբութեն, շատ ուրախացան:

81. Մարդ մը վազեց զնայ վեր Տաւթի մօր Աինամ Խաթունի էրտտին, աղբնջկայ⁵ տվեց, ասաց. «Աինամ խաթուն, ախ ինչի՞ մտեր ես եօթոտանի մէջ. էլի տես որ Տաւիթ ուր խօր չափին խատեր ի ուր խօր քիւռակ խէծե, թուրը կապե, աի էրթայ վեր Մարայ մէլիբին կռիւ»։ Տաւիթի մէր որ լսեց, թօղեց ուր սուգն, էլաւ աիւրս Տաւիթն տեսնալու: Իմացուցին Տաւիթին ուր մօր գալն. Տաւիթն ձիուց վար թաւ վազեց ուր մօր

1 Հոգ: 2 Փորբաշ: 3 Թէ որ: 4 Վերացաւ, բարձրացաւ: 5 Մուծտայ(!): Երեւի Թուրքերէն մուշոբլըզ բառը, Խոյեցիք ստում են անկաճակալէ, որ ինչպէս եւ աղբնջկրայն. կազմաւած է հաւանօրէն ահանջ եւ կալնուլ բառերից: Սովորաբար մի աւետիր, մանաւանդ արու դաւակի ծննդեան լուրը հաղորդելիս բռնում են զիմացինի ականջը. մինչեւ որ սա մի նուէր է խոստանում:

գիրկն ինկեաւ. մէքն էլ ուր բէքնով օրհնեց Տաւրիթ ու Մորաց
առքեարն անիծեց:

82. Տաւրիթ ուր պատրաստութենն որ տէտաւ. քանի մը խա-
ւիւոր մարդ ժողովեցին, Տաւրիթին ինկեր ավին, ճամխեցին: Տա-
ւրիթն էն խաւիւորներուն վէրէն խղճաց, ասաց. «Տիւք գնացէք
Յովատարու Մարութի բանձը Աստուածածին, ձիկ խամար
աղօթք արէք: Ես կէրթամ կռւելու»:

83. Տաւրիթ գնաց խառաւ մէկ բարակ առու մը, ձին չուղեց
ընցնել էն առովից. քիւնչի Մհէրն երբ էնտեղ խամսէր, խանր¹
կառնէր: Տաւրիթ տէտաւ, որ ձին չանցնէ, իջաւ քնաւ: Զին էլ
կայնաւ արևու գէմ, խով արեց վէրէն: Մարութի վանքի պա-
տարագ որ պռձան, խրեշտակն էկաւ իմացուց ձիուն, ձին էլ
Տաւրիթն: Տաւրիթն որ էլաւ նստաւ, մէկ խառ փռնքտաց,
ուր մէջ քեամար Ֆէհրսին, որ քառսուն կիտր բամբակ արեր էր
մէջ, կապէր էր, անջախ կէլնէր ուր մէջկով, փռնքտալուն պէս
քեամար կառաւիաւ. ինքն, քիւնչի ահայ² պտտիկ էր, էն գետի
ճրճացաւ, լցուաւ, էլաւ շանց³ ուր խէր:

84. Էլաւ թռաւ վեր ձիուն: Աստուած անուն ավեց, քշեց խա-
ռաւ Յովատարու մօտ, էն քեարերուց, ակալընեբուց, սարերուց
խալալութեն ուղեց: Մնաց բարով, առաց ու սկսեց.

«Օրհնեալ բարերար Աստուած, խնամք շատ էր մեծ թա-
ղաւորուն:

Յովատարու պաղ պաղ ախպրներ, մնացեք բարով, բարի
մնացեք:

Ես կէրթամ կռիւ, կծարլնամ, տիւք կարօտ մնացէր:

Յովատարու պաղ պաղ բեամիքն էլ մնացեք բարով, բա-
րի մնացեք:

Ես կէրթամ կռիւ, կշոգանամ, տիւք խով մնացէր:»

85. Առաց ու քշեց գնաց խեճի տիմաց. տէտաւ որ երկնուց
ասաղին խիտապ կէր, ինոնց վրանին հիտապ չկէր: Կնտեղ իջաւ
նստաւ, մէղեց վեր ուր հալին: Տարթլանմիշ⁴ եղաւ, ասեց.

«Օրհնեալ բարերար Աստուած, խնամք շատ էր մեծ թա-
ղաւորուն:

Ես էլնեմ գեարնան գէլ, ինոնք էլնեն գեարնան գեառ, չեմ
կանայ արնոտէ:

Ինոնք էլնեն բամբակ, էս էլնեմ կրակ, չեմ կանայ մշա-
խարէ:

Ինոնք էլնեն փուշն փալախ⁵, չոր ցախ, ես էլնեմ բոց
ու կրակ, չեմ կանայ վառէ:

1 Հանգիստ: 2 Տակաւին, դեռ եւս: 3 Քանց: 4 Տաւիկ
դարտոտել: 5 Ապիտակ խոտ:

Ինոնք էլնեն կրակ, ես էլնեմ գետրնան գետ, չեմ կանայք
ընցուցեմ»

86. Էս խօսքի վերէն Աստուծո խնամքով ձին սկսեց խօսել ու
ասաց.

«Յրհնեալ բարերար Աստուած,

Խնամք շատ էր մեծ թագաւորուն:

Տաւիթ խամ մի աներ:

Ըսկում որ տիւ տի սպանես քրոյ խօր կեծակի թրովն, ես
տի սպանեմ իմ ոտաց սմբով:

Ըսկում որ տիւ սպանես քրոյ կողմերով, ես տը սպանեմ
իմ պոչի մազերով:

Ըսկում որ տիւ սպանես քրոյ սմբով, ես տի սպանեմ
իմ քթի շնչով»:

87. Տաւիթի սիրտ ձիւ խօսքերով պնտեցաւ կանչեց.

«Յրհնեալ բարերար Աստուած, ասաց, խնամք շատ էր
մեծ թագաւորուն»: Կանչեց խեծլին. «Ար ինչ արթիւն էք,
ձիւնք թամբեցէք, որ ինչ քիւն՝ արթիւն մնացէք, ձեր ճարը
տեսէք, չառէք Տաւիթ գող էր, գողգութնով էկաւ վեր մե»:

88. Զին տառձաւ Տաւիթին, ասաց. «Կայիմ կաց վեր իմ քեամ-
կին. քե պիտի խանեմ խետ արէգահան քրոյ քեամակն իրիցի:
— Տաւիթն ասաց, տի օլովեմ փորիտ տակ: — Զին ասաց, տի
իջնեմ չում գետին, քե զարկեմ տանեմ յանտիւթկ, կորսցուցեմ:
— Տաւիթն տի էլնեմ վեր քրոյ քեամկին, ասաց Տաւիթ, քչեց
մէջ խեծլին. եօթն օր ձին կռիւ արաց, ինքն շըշկուած մնաց
վեր ձիուն:

89. Զէնով Յովան իրիշկեց երկինք, տեսաւ որ Տաւիթ ասողն
նվաղեր ի. վաղեց փաղախ ուր սեւ լայեղ¹ ձիուն ասաց. «Տաւ-
թի ասող նվաղեր ի»: — Զին ասաց, որ քե իմ քեամկի վերէն քըռ-
նես, աչիշ թօրթափ քե տի խասուցեմ Տաւիթին: Զէնով Յո-
վան թռաւ ձիւ քեամակ. ձեռ թալեց մէկ բարտի ծառ, քէօք-
մանց քաշեց տիւրո. արաց ուր ճպոթ 2, խասաւ մէջ Մորաց
մէլիքի խեծլին. տէսաւ որ Տաւիթ շըշկուեր ի: Տաւիթին ասաց.
«Կայնի, ես քե կռիւ անել սորվեցուցեմ»: Աւր ձեռաց ճպոթ մէկ
մը աջ փարատեց, 300 հոգի մէկանց ինկան, մէկ մը ձախ փա-
րատեց, 600 հոգին թմրմաւ:

90. Տաւիթն ասաց. «Պօրօխպէր, տէ տիւ տէն քեաշուի, ես
տի կռվեմ»: Տաւիթն էր քեաշեց թուրն կեծակին, ասաց.

«Յիշամ քե խէրն կենտանին,

1 Արժանի. վայելուչ:

2 Վարոց:

Մարութայ պանծը Աստուածածին.

Իսայն պատարագին, վեր աջ թեւին:

Ինկաւ մէջ Մարայ մէլիքի խեծին, ըսկում մարդ կարեց,
որ արուն ըսկուն լերթաւ¹ թաւձրացաւ, սաղ մարտեր կխըր-
վէին մէջ, չեն կանայ գեալ տիրս:

91. Ասքրի մէջէն մէկ մարդ մը տիւրս էլաւ, մէկ գեաղ² զար-
կեց մէկ ականջ, մէկ էլ միւս ականջ, կանչեց. «Տաւիթ փօշ,
փօշ:—Տաւիթն ասաց. ձեկ գէշ խապար կասես, ինչ ասել է
փօշ:—Մարդն ասաց. քե գէշ խապար չեմ ասե. ասել կուզեմ,
թէ քրոյ ձին դատրցաւ, որ ինոր քեամին ձեկ չթալի, գեամ
քե մէկ խապար տի ասեմ: Երբ մօտացաւ, ասաց. «Տաւիթ էս
մարդեր խէրիք ջարտես. քրոյ տիւշման կէօ պառկեր ի կապոս
վրանի տակ, քեառսուն կիար առճիճ արե վեր ուր որաին. էն
գեալս որ նաֆաս կխանի, առճիճ կբանձրանայ չում վրանի
առիք. էն գեալս որ նաֆասն կքեաշի, առճիճն կիջնայ վեր ուր
որաին»:—Տաւիթն ասաց, էս չեմ գիտէ, որ վրանի տակն ի:
Մարդն ինկաւ առջև, տարաւ նշանց խառ:

92. Տաւիթ կայնաւ վեր վրանն արան, աէսու որ մէլիքն
պառկեր ի. եօթն աղջիկ էլ ինօր չորս բիւլոր նստած սաքեր
կմառեն:—Տաւիթն ասաց. վեր խանէք խառ ձեր աղէն:—Ինանք
էլ ասին. հալայ եօսն օր մաղապայ կայ, որ էն արթնայ: Տաւիթն
էլ չխամբեց, քաշեց մղրախ. զարկաւ մէլիքի կրունկ ծակեց,
կիար մը աղ լցուց մէջ եարին: Մէլիքի սաք որ մօմուաց, կծկեց
ասաց. «Աղջիկներ, էս տեղ լիւ կայ. իմ քիւն խռանցուցին:
—Տաւիթ մէլիքին ասաց. էլե վեր, լիւ չի, լվի ախպէրն ի:

93. Մէլիքն էլաւ վեր աեսաւ, որ արընոտ մարդ մը կայնե ուր
տիմաց, գիտաց որ Տաւիթ սպանողն ի, իկե որ խլղաթ⁴ առ-
նի: Մէլիք ասաց.

«Օրհնեալ է բարերար Աստուած. խնամք շատ էր մեծ
թագաւորուն:

Թէ որ աիւ արեւելքէն ես, տամ քե փաշութեն:

Թէ որ արեւմտէն ես, տամ քե խաղինայ:

Թէ որ հիւսիսայէն ես կամ հարաւայէն, տամ քե աէօլ-
վաթ⁵:

94. Տաւիթն վերուց ասաց. «Օրհնեալ է բարերար Աստուած,
խնամք շատ էր մեծ թագաւորուն. ես քրոյ ասածներէն, մէկն
այ չեմ, և ոչ քրոյ երկրներէն. ես Սաննու Տաւթի մշակներէն
եմ. աիւ քե անմախ կկարծես, ես քե մախ իկեր եմ»:

1 Լեարդի պէս պնդուելի: 2 Փուշի տեսակ: 3 Խոյնցիկ ասում
են ժամիկ.—Շփիկ: 4 Պարդեւ, նուէր: 5 Հարստու թիւն:

95. Մէլիք ձեռք թալեց Տաւթի եախէն, որ ձեռք վար բերէր. Տաւթ մզբախ զարկեց, ձեռ ծակեց: Մէլիքն ասաց: «Ծօ Տաւթ, էն գետին որ իմ ձեռք ծակեցիր, իմ ողջանց¹ գնաց»: Երկուսն էլ հպան խեղ մէկ մէկուս հախ, չու՛մ իրիկուն քեալալաթին² հը զարնէին, մէկ մէկէլից խոյս մը միտ կփռացին. մէկ զմէկ չյաղթեցին:

96. Մէկ էլ օր երբ էլան հալելու, Տաւթն ասաց մէլիքին. «Տէօրիս³ պիտի հալենք կիւռղով. երբ կիւռղ տի՛ւ ձիկ զարկ, թէ որ ես ինկեայ, իմ վիզ կտրի, իմ արուն քե խալալ էլնի. թէ որ չինկեայ, երբ կիւռղ ես քե զարնեմ. թէ ինկեար, քոյ վիզ տի կըտրեմ, քոյ արուն ձիկ խալալ էլնի»: Տաւթ հայնաւ: Մէլիք երբ կիւռղ իզարկ, իրեքն էլ պէօշ գնաց: Տաւթն ասաց. «Մէլիք, տէօրիս տէօրն⁴ իմն ի. տէ տիւ հայնի, ես զարնեմ»:

97. Մէլիք հայնաւ. մէքն նազարէր զարնել խաւը, որ Տաւթ շըշկուռի, չէանայ զարնել: Տաւթ մօրն ասաց. «Էտայ նազարի ձէներ կտրել տուր. ես մէկ կիւռղ Ասածու խաթրին կըաշխեմ, մէկ կիւռղ էլ քոյ մէրութնի խաթրին կըաշխեմ. քիւնչի տիւ էրկիս էլ մէք ես. մէկ կիւռղ մենակ կզարկեմ քոյ լաճուն. ինկեաւ խայ վիզ կկտրեմ, թէ չինկաւ, ուրիշ չէշիա հախ պիտի անենք»: Տաւթն ասաց ու կիւռղ զարկաւ, խկեց մէլիքն. վիզ տի կտրէր, մէքն ինկաւ վեր Տաւթի ասաց, ասաց. «Ասածու սիրուն էլնի, քոյ ախպէրն ի, վիզ մի կտրե. թահլայ⁵ եօթ տիւ թող քոյ թրի տիէն ընցնի, էլնի քե եհսիր՝ քե խառճ խարաճ տայ»: Տաւթ բաշխեց ուր մօր խաթրին, թրի տիէն եօթ տիր ընցուցին, խէլամաղ⁶ առին, տարան տէն:

98. Երբ որ մէլիքի լեւիք վէրէն էհաւ մօր խնամքով, ասաց. «Տաւթն ո՛ւր ե»: — Ասին ուրեն, հալ հէքաթ՝ էսպէս էղաւ: — Մէլիքն ասաց. երբ կէլնի որ ես ինոր էսիր էլնեմ: Իմացաւ, որ Տաւթ գետի բէրան գնացեր ի. էլաւ խեղ ուր մարդերաց 40 լիւծ գէօմէշ լծեց, մէկ ճօպանախան⁷ զընճիլ մը քաշեցին տարան, խարիւլիթնով Տաւթի չորս հոգմ փաթըթեցին, կապեցին բերին վրանի տուռ. թրեր սրեցին, որ Տաւթի վիզ զարնէին:

99. Զէնով Յովան տէսաւ էրինուց երես, իջ Տաւթի ասող նվաղեր էր. թաւ ուր տեւ լայեղ ձիւ քեամակ բանձր ձէնով մէկ խաա կանչեց: Տաւթ՝ որ ձէն լսեց միան ինկաւ, ուր տէր յեշեց, ասաց.

1 Կարողութիւն՝ ոյժ. 2 Արցան. 3 Այժմ, ճիմայ: 4 Հերթը: 5 Միայն թէ: 6 Խելացնոր. ուշադնաց: 7 Ճօպանի հաստութեամբ:

«Յիշամք թե խէրն կենտանին,
Մարութայ բանձը Աստուածածին,
Խաչն պատարագին վեր աջ թելին:

Քաշեց թուրն կեծակին, զարկաւ կտրեց ճօպանախան զըն-
ճիւն¹, կտորներն թռան գնացին էն տեղ էլած առքներ տալի
սողազ արին:

100. Տաւիթն առաց. «Մէլիք. տէօրիս թրով պիտի կռւիւնք. մէկ
զմէկու իրեք թուր պիտի զարնենք»: Մէլիքն խաւնեցաւ ինոր
խօսքին ու տաշ² ինքն զսրկեց Տաւիթին. իրեք առպն էլ պօշ
զնաց: Յետոյ Տաւիթ առաց. «Մարէ, իրեք տռպից մէկն Աստ-
ծու խաթրին կռւտամ, մէկն քըոյ խաթրին, մէկ խաճ կղարնեմ
քըոյ լաճուն»: Առաց ու զարկաւ, մէլիքն մէջքէն էրկու կտոր
արաց, տարաւ խորեց:

101. Էկաւ ինոր փաշէք, ասքարներ, ինչ որ մնացել էր, կանչեց
ուր մօտ: Մէլիքի Խօսքով աղէն էլ բերեց, ինքն ուր ձեռքով
թուրն կապեց, արաց թագաւոր. փաշէք ասքրներ խլղաթեց,
ուրենց տեղեր ճամփեց. ինքն էլ ուր երկիր գնաց: Էս փաշէք
ու առքներ, որ ցրվեցան չորս կողմ աշխրին, Տաւիթ արած
կտրճութեն և Խօսքովին թագաւոր անելն ամէն տեղ պատ-
մեցին:

Ժ.

102. Ձէն գնաց ինկեաւ Կապտա Կողայ թագաւորի տկանձ:
Թագաւորն էլաւ 40 ջուխտ աշղղ ճուխտ ճուխտ ճամփեց Երկրէ
երկիր, որ կտրիճ Տաւիթ անուոր մարտեր ժողվեն բերեն տեսնայ,
թէ որ մէկն ի էն կտրիճ Տաւիթ, որ ուր ախջիկ³ Խանախիթ
խանըմ տայ ինոր կնիկ. 39 ջուխտ աշղներ մէյմէկ Տաւիթ կըն-
տան բերին. մնաց մէկ ջուխտ, որ գնացեր են Սասնայ քեռ-
ղաք Խանախիթ խանըմի գովասանք անելու:

103. Էրկու աշղներ գնացին Սասուն Ձէնով Յովանի տուն, տուն.
«Մեզիկ Կապտա Կողայ թագաւոր ճամփեք ի, որ ինոր ախջիկ
Խանախիթ խանմի գովասանք անենք կտրիճ Տաւիթին և խա-
ւընցուցենք, որ ուր կնիկ առնեք»: — Առաց. Տաւիթն կէօ ես եմ.
Ինչ որ կասէք իմ առջև տուէք: Ինոնք էլ ուրեց չընկիւռներ³
առին նստան, ասին.

«Օրհնեալ բարերար Աստուած, խնամք չառ էր մեծ թագա-
ւորուն,

Աղջկան ծամեր քե կասեմ, Տաւիթ, 40 ճող ծամ էր:

Ճակտիկ քե կասեմ, Տաւիթ, Հալապոյ գաղն էր:

Աչքեր քե կասեմ, Տաւիթ, գինու կթղայ էր:

Ծծվեր քե կասեմ, Տաւիթ, բամբակի քիւլայ էր,

Սրտիկ քե կասեմ. Տաւիթ, քիւռկու ճալալու մէյդան էր»:

104. Զէնով Յովան մէղեց, թէ էս աշղներ մեր Տաւիթ խելքէ պիտի խանեն, առեց ինոնց չընկիւռներ, զարկեց վեր ինոնց գլխուն՝ հոռառեց, առնէն տիրոս խանեց, որ էրթան ուրեւց երկիր: Աշղներ քաղերց էլան տիրոս՝ նստան Տաւիթն անիծեցին: Տաւիթ նէճիր անելուց էկաւ, տէտաւ, որ զինք կանիծեն, առաց. «Մժմարտեր, ձիկ ինչի՞ կանիծէք»: Ինոնք էլ ասին. «Մենք քե չենք անիծե, Տաւիթ կանիծենք»:— Ինչի կանիծէք, առաց Տաւիթ: Ինոնք էլ պատասխան տվին թէ. «Մենք Կապոս Կողայ Թագաւորի կողմէն ճամխուցանք, որ ինոր աղջիկ Խանտիւթ խանըմի գէօլանք անենք Տաւթին: Մէկ ճեոյճագլօխ հայ մը մեր շնկիւռներ առեց, զարկաւ մեր գլխուն, ճամխեց»: Տաւիթ խանեց քանի մը սակի տվեց ինոնց, որ թաղայ չընկիւռ առնեն, դոն Խանդութ խանըմ գէօլան»: Տաւիթն կէօ ետեմ, առաց ինոնց»: Աշղներ իրենց թաղայ շնկիւռներ առին, նստան Տաւիթի առջև, էն վերի գալառանքն արին:

105. — Տաւիթն խարցուց տիրք քեանի՞ որ ձեր երկրէն չում էս տեղն էկաք:— Ասին քառասուն օր. 40 օր էլ անճախ էրթան կհատնենք:— Տաւիթն առաց. տէ 39 օր ճամբախ դնացէք, ես էն օր (39-րդ օր) ճամպախ կէլնեմ ձե կխտանեմ: Տաւիթ ուր խօսք տվածին պէս 39 օրից որդոս ճամպախ էլաւ, տէտաւ օր 40 գիւթան կբանի գաշալ մը մէջ. գիւթաւորներ Տաւիթին կանչեցին, որ գեայ խաց ուտի: Տաւիթ խառցուց, թէ շատ խաց ունի՞ք:— Խաց, ասին, 40 գիւթնի մէկ շաբթուան խաց ունինք: Տաւիթ պիթիւն խացեր՝ օր 40 ջրվալ¹ էր, ուր առջև տառակել տվեց. էս 40 ջրվալ խաց՝ զըմէն էլ կերաւ մէկ բրդուճ չթողեց:

106. Մշակներ մէկմէկու առին. «Մե էլ խաց չմնաց, ինչխ պիտի գիւթան անինք»: Տաւիթն էս խօսք լսաւ, առաց ինոնց. «Բէրեք ձեր 40 գիւթնի զընճիներ, կապէք իմ ձիու զանկիւռներ². ես ձեր շաբթուան անելիք գիւթանի անեմ էրթամ»: Ինոնք էլ բերին 20 գիւթան մէկ զանկիւռն՝ 20 էլ՝ էն մէկէլ զանկիւռն կապեցին: Տաւիթ 40 տիր գնաց էկաւ, առաջ մը տեղ սեցուց:

107. Մշակներ տառձան ասին Տաւիթին. «Էտայքոյ ձիու խանարն էր, քրոյ չէր»: Էս խօսքի վերէն Տաւիթ ձիուց լջաւ վար, 40 գիւթնի զնճիւններ կէս մէկ ձեռ բռնեց, կէսն մէկէլ ձեռ, 40

1 Պարկ, մաղէ:

2 Ասպանդակ:

բաթ¹ էլ ինք տարաւ իրէ, սորա ասաց. «Կայնէք. որ իմ թրի խու-
նարն էլ ձե նշանց ասամ»: Բիրեց 40 գութնի սարուածք կէօլէօ-
նեց մէկ տեղ. մէկ թուր իթալ², 40-ն էլ բրդեց: Մշակներ ասին.
«Միայն աէր քոյ տուն քեակի. ալւ մեր ուաթալն (թախըմ)
ընչի ըսնայ արիր»:—Տաւիթ ճուղապ տվեց թէ, հապայ իմ ձիու-
ւ իմ խուսար աէսաք, պէտք էր որ իմ թրի հունարն էլ տես-
նէք: Առէք ձե մէկ մէկ կուց ոսկի, տարէք շաքթուս ձեր գու-
թընքտանք շինել տվէք: Ինք խէծաւ ու քշեց:

108. Խանդիւթ խանըմ, որ սրտմաշ ինոր գետլն կաշէր, ուր խա-
լայեխ ճամբեց փէնճարէն³, որ աշքի, թէ մարդ կերեայ ճամխու-
մէջ: Խալայեխ տառձաւ խանըմին ասաց. «Կէօ մէկ ձիաւոր մը
մէջ էրկինք մէջ գետինք կուգեայ՝ անճախ կերէվայ. խօսք տը-
հայ բէրանն էր, Տաւիթ խասաւ վեր տարգլի⁴ տուան: Մշակներ
էկան, որ ձիու գլէօխ բռնեն, Տաւիթ թող չտվեց. համայ ար-
ձայս⁵ մլեց փակախ: Էն տեղ 40 ից մէկ պահաւ ձի կեր, էն 39
ձիեր քիւռու ճալալին տվեց ուր տեօշի առջև, ճղթեց կպուց
պառ. ինանց զըմէնի տարման կերաւ: Խալայեղներ խապար տա-
րան Խանտիւթին, ասին. «Չին ուր խուսար խաճեց⁶, մնաց Տա-
ւիթին»:

109. Աթու մը թալեցին Տաւթի տակ, նստաւ մէջ էն 39 Տա-
ւիթներուն, որ ուրմէն առաջ աշղներ իկեր. բերեր էին: Էն 39
Տաւիթներ՝ որ սեղան տրած խաց կուտէին, իրենց թրեր չըլ-
տեր⁷, տրեր ին սեղնի տակ, նոր եկող Տաւիթն բրդեղու, որ խա-
նըմ ուրենցմէ մէկին մնար: Խալայեղներ էկան սեղան ուղեցին,
որ նոր եկող Տաւթին կեր բերեն, ինոնք էլ ասին. «Թող դայ, խեռ
մե ուախ»: Մաքերնին էն էր, որ Տաւիթն սպանէին, քիւնչի ինոնք
գիտէին, որ քաջ Տաւիթն էն էր:

110. Խանըմի խօսքով խալայեղներ էկան կտրիճ Տաւիթին ասին,
որ սեղան ինոնցմէ առնի տայ: Տաւիթն ձեռն խուս սեղան,
թալեց էն տէխ բարկանալով: Էն գետախ տեսաւ՝ որ չըլուտ⁸
թրեր սեղնի տակ են, առեց զըմէն մէկ տեղ ծալեց ծալմկեց,
օրօրիկեց, որ կապեն ուր ձիու թամբի վէրէն:

111. Երբ որ Տաւթին խաց բերին, պողիկ մը⁹ էլ գինի բերին
խեռ: Տաւիթն ասաց. «Էս գինին ձիկ չի կշտացուցի. ինոր
կարասն ճւր է»:—Ասին. կէօխան¹⁰, Տաւիթ առեց կարաս. տնկեց
բէրնին, մէյ արալ շուռ տվաւ պողապն վեր, գինովցաւ, գնաց
պառկաւ փակախ:

1 Շրջան: 2 Թալից. քցեց. 3 Լուսամուտ. պատուհան:
4 Մեծ դուռ: 5 Արձակ: 6 Ցրցուց, ցոյց տուաւ: 7 Մերկացրել:
8 Մերկ: 9 Հողէ ջրի եւ մանաւանդ պինու փոքր աման, որ մէջ-
տեղից ունի բարակ փող, որով խմում են: 10 Ահաւաղիկ. ահաւանիկ:

112. Խանութիւթ խանըմ խապար ճամլաց Տաւիթներաց, որ էր-
թան խաս պախչէն լիացվեն ուէրովուն¹, առաւանն շա-
կեան ուր քէօշկի² առջեկց մէկ մէկ ընցնեն. էն գեախ-
ես սրի սրտի վէրէն որ խնծոր դարնեմ, իմ խաւնածն էն ի: Էն
19 Տաւիթներ դարդըուն էկան. քէօշկի առջեկ կայնան. խա-
նըմ տէսաւ, որ մէկ պահաս ի, ճիւղապ ճամլաց, որ մնացած
Տաւիթ էլ գեայ: Եկաւ իննց խեա կայնաւ: Խանըմ էլ ու լիէն-
ճարէն իրեք տիր խնծոր թալեց, իրեք տրուն էլ Սասնայ Տաւթի
սառի վէրէն տիպաւ: Էս բան որ տէսան միւս Տաւիթներ,
թող տվին մէկ մէկ ուր երկիր փախան:

ԺԱ.

113. Կապոտ Կողայ թագաւոր կանչեց Տաւիթին առայ. «Ես քե-
կանչեր եմ, որ իմ աղջիկ տամ քե, ամայ՝ իմ աղջկան տիւշման-
ներ կայ, որ սիրու տէր եղեր են վէրէն, որ քե ճամլեմ, կանսն
էրթայ իննք սպանի»: — Խոսամանք, առայ: — Թագաւոր տպոպրեց,
Տաւիթ, թէ էս որ կնայ նստի վեր բաղնսի ճամլին, իմ ախ-
չիկ ուր խալայեխներով 20 խաւ, 20 առջեկ ինկած, ինքն մէջ
տեղէն քէլելով կէրթայ պաղնիս. երբ բաղնից տիւրս կէլնի,
ինոր քէօղը վերցու խաւնի, քե խալաւ էլնի:

114. Տաւիթ տէսաւ, որ խանըմ դնաց բաղնիս էկաւ. քսան խա-
լայեխ առջվէն քսան խաւէն, ինքն մէջ տեղ քեան հմէն բանծր,
կուգեայ: Տաւիթ ինոր քէօղը վէրուց տեսաւ, խաւնաւ, մէկ
պագը մէկ իրեսէն, մեկ պագը էլ մէկէլ իրեսէն որ առեց, խա-
նըմ բան չառայ. երբ որ մէկ պագը էլ ճակտից առեց, խանըմ
կէօմի մը իզարկ Տաւթին, քթէն փութաւ արուն էկաւ: Քիւնչի
թագաւոր էրկու պագի մենակ իղին տվեր էր, էս բանի վէրէն
Տաւիթ կայր³ արաց, դնաց փակեալ փայեն⁴ փորեց, մտաւ մէջ:
Ինքն իրեն առայ. «Աղջիկ մը որ իմ քթէն արուն խանի, էլ
իմ ապրել խարամ ի»:

115. Թագաւոր լսեց Տաւթի ինսա անել, ուր աղջկան առայ.
«Ինչ ի որ սիրա կտրեցիր, ըսկուն էլ պիտի էրթաս ինոր
սիրան առնես»: Աղջիկն առաւ փունջ մը վարա, դնաց մօտ Տա-
ւիթ շատ գէօրէօլրեց⁵. վարան էլ տվաւ քթին: Տաւիթ կէօմի

1 Մարրուին. 2 Պատշկամր. 3 Բուունց, բուունցի հարուած.
4 Երդում: 5 Չորցուցած կու: 6 Գորովել, փայփայել.

մը զարկեց վեր աղջկան թևին, թե թիւլցաւ կախվաւ մօտէն: Աղջիկը լալով տառձաւ մօտ խէր՝ եղելու թեն պատմեց:

116. Թագաւոր առեց ուր կնիկը ու աղջիկն, գնացին Տաւիթին տես: Տենէն տիւրս լսան, որ տաւիթ կը խնարէ Աստուծոց ուր խոգին առնելու: մօտան մօտ: Թագաւոր ասաց, իմ աղջկան սիրու տէր իր, Պարան Պաօշ, պարան Բէէք ֆաշնայ¹ տէւ էլջի օղորդէր ին կսիւ կուզին: Տաւիթ թաւաւ ձիւ քեամակ, որ էրթէր ինոնք սպանէր: Թագաւոր ասաց. «Պէտքէ որ առաջ ձե տանենք եկեղեցին վեր իրարու պահենք, սորա էրթաս»:—Տաւիթ՝ չէ, ասաց, ես չուիմ ինոնք չսպանեմ քրոյ աղջիկ ձիկ խարամ էլնի: Թագաւորն ասաց. «Ինոնք տէլ չեն իկե, ինոնց խեծել մենակ իկե տաշտ: Տիւ տեաշ² խեծի խեա պիտի կուվես, չուիմ ինոնք գեան: Խեծել ջարդելէն սորա պիտի էրթաս Գարէկալ անւոր սարն, էնաեղ պողպտէ սուր մը կայ, քրոյ թուր վեր ինոր պիտի վորձես: Թէ որ կարեց, գիացիր որ պիտի յաղթես տեերուն»:

117. Պարան Պաօշ, Պարան Բէէք ֆաշնայ տէւեր կուգեան էն տեղ, քե կպեն էրթանք տաշտի մէջ կուվենք, աիւ չէ ասես, էս տեղ պիտի կուվենք»: Կուվելու կերպն թագաւորից ուսնելէն սորայ՝ Տաւիթ տառձաւ Խանտիթ խանրմին ասաց. «Եօթն օր իմ ճամբարն կաշքես, թէ որ չեկայ, կուգեաս իմ լեշ կիտուտես, էն լեշերաց մէջ կնանես, կխորես: Իմ նշանն էլ էս ի, որ թեկս տակը մոէ խաշ մը պիտի կնանես»:

118. Տաւիթ քչեց Պարան Պաօշի խեծի վերէն. ասաց.

«Յենեալ ըսերերար Աստված,
Խնամք շատ էր մեծ թագաւորուն:
Որ ինչ քիւնէք, արթուն մնացէք,
Որ ինչ արթուն էք, ձիանք թամբեցէք.
Չստէք, Տաւիթ գող էր, գողութնով էկաւ:
Խեծել ուր պատրաստու թեն որ տէսաւ, Տաւիթ քեաշեց
թուրն կեծակին, ասաց.

«Յիշեմ քե տերն կենդանին.

Մարութայ ըսնձը Աստուածածին,

Խաչն պատարագին, վեր աջն թևին»:

119. Ինկաւ մէջ խեծիլն իրեք օր քրդեց. ըսկում արնէ գեա էլաւ, որ սող մար տերն էլ կկորէր կխեխտէր: Իրեք մարտ մե- նակ աղատեց, ձեռք ստ կապեց արեց տարի մը գլխօլ, որ Խան- ղիթ խանրմին մշակ տանի: Կն տեղէն գնաց Գարէկալ անւոր սարն, տէսաւ պողպտէ սուր, որ խաղարաւորներ իկեր ին, չին կար- ցե կարել. քաշեց թուրն կեծակին, յիշեց ուր Տէրն կենդանին,

Մարութայ բանձը Աստուածածին, խաչն պատարագին վեր աջ
թեին: զարկեց պողպատ, սուն ըսկուն կարեց, որ կտոր կտորի
վերէն մնաց: Ինքն կարծեց որ չկտրեց: Ինոր խամար յուսահա-
տեցաւ, զինք անիծեց ու կտացաւ: Նորէն յիշեց Տէրն Կենդա-
նին, Ծովասորի կողմի քամին էկաւ, կտրած սուն որ շրջեց,
տառձաւ զինքն օխնեց, բժշկուեալ:

120. Պրն Պաօշ, պրն Բվէք Զաքնտայ տէւէր էն տեխէն էկան
տեսան, որ Տաւթի նստե Բարէկալ:—Ասին, Տաւթի, Կապտա
Կողա թաղաւորու մարդ տի՞ւ ես:—Խա, ասաց:—Ասին տէ
էրթանք տաշտ կուլենք:—Տաւթին ասաց. մենք պիտի կուլենք.
տաշտ չեմ էրթայ:—Ինոնք էլ հաւնեցան ու ասին, ինչիս պիտի
կուլենք:—Տաւթին ասաց կիւռզով: Տեաշ տիւ ձիկ զար իրեք
կիւռզ, թէ որ սպանեցիր, իմ արին քե խալալ էին. թէ չէ, իրեք
կիւռզ էլ ես քե զարնեմ:

121. Բարան Պաօթ զնաց չուժ Հալապ՝ երիշ քեաշեց էկաւ մէկ
կիւռզ զարկաւ Տաւթին, թող տուժանն էլաւ: Տէւն ասաց.
«Տաւթի, խող ես, խող տառձիր»: Տառձաւ տէսաւ, որ սող կէօ
կայներ ի Տաւթի. նորէն ասաց, «Տաւթի, կայիմ կաց տէօրիս
շատ պիտի դատանամ դատանամ»: Գնաց չուժ Պաղտատ, Պա-
սրտայ երիշ քաշեց¹ էկաւ, կիւռզ մը էլ զարկեց Տաւթի վրին,
վիղ քէթրվաւ², Տաւթի ուր վիղ ուր ձեռնով շիտկեց, կայնաւ:
Տարձաւ ասաց Տաւթին. «Ըտարիս³ պիտի էլնեմ խեա իրկնուց
զարնեմ չուժ անտիւնտի իջնես», պատրաստ կաց: Տէւն էլաւ խէտ
էրկնուց, Տաւթին էլ ուր մղրխին աղու քսեց, անկեց ուր ճակ-
տի տէմ կայնաւ: Տէւ էրկնուց իջաւ, որ պիտի զարնէր, ինկաւ
վեր Տաւթի մղրղի ծէրին, որտից ծակուաւ, քեամղից էլաւ
տիւրս, լէշն իջաւ վեր Տաւթի ձեռաց ինչպէս սար մը:

122. Տաւթի ձեռք իրեք օր մնաց լէշին տակը, չկարցաւ ուր
տիւրս խանել, քիւնչի մոռցաւ ուր տէրն յիշել: Էն սհաթին
Ձէնով Յովան տէսաւ, որ Տաւթի ասաղ նվաղեր էր, թաւառե
լայեղ ձիու քեամակ, որ աչք խփոց խասաւ Տաւթի մօտ, բաց
ձամխու վերէն Տաւթի կապած իրեք մարտեր որ տէսաւ, որ
պռտեց ինոնց վերէն, տրօրեց. ոտայ խասաւ մօտ Տաւթի:
Ասաց. «Տաւթի, էտ ինչ հալն ես ինկե»:—Ասաց. էս իրեք օր ի, որ
ձեռքս մնացե լէշին տակ, չեմ կանայ խանե տիւրս:—Ասաց զայի⁴
քըստ տէր մոռցեր ես: Ասելուն պէս՝ Տաւթին ասաց.

«Յիշամ քե Տէրն Կենդանին,

Մարութայ բանձը Աստուածածին,

1 Թափառել, Թափ տանել:

2 Ծռուել:

3 Այս անգամ:

4 Զամար, դուցէ:

Խաչն պատարագին վեր աջ թևին»:

1. Էշն կլորեց գնաց ինկաւ մէջ ձորին:

123. Էն օր եօթն օր թըմներ էր: Տաւիթ ինան (և) ուր խօրօխպէր տէսան, որ մէկ ձիաւոր մը մէջ էրկինք մէջ կէտին ի, էկաւ մտաւ մէջ լսեծի ճանտկներուն՝ Տաւիթ լէշ կփռաւ: Զիաւորի աչքն ինկաւ Գարէկալի էրկան մարդն, ձին քչեց տելս էնտելս. որ խաւսաւ, իրար ճանչցան: Տաւիթ Խանդիւթ խանըմին աչքով արեց, էկաւ խօրօխպօր ձեռք պագեց: Զէնով Յովան Տաւիթից իմացաւ, որ ուր նշանլուն էր, էլաւ տելս Սանսուն գնաց: Տաւիթ ինան ուր նշանլուն էլ տելս Կապոտ Կող գնացին:

124. Խանդիւթ ուր խապառտութէնէն ձին չանծ Տաւիթ տաւջ քչեց: Ինոր խամար Տաւիթ ինատ արաց, տառձաւ տելս Սանսուն. աղջկին որ իմացաւ, ձեռեց իջաւ ուր արիւշըմէ թաթեր խանեց, բէօրիկ հաքով ավեց մէջ խերկին, վաղեց, պօռաց Տաւիթին. «Բայ Առաճու սիրուն էլին, մէկ մը էլ իրիշկի տելս խտեանց»: Տաւիթ տարձաւ տէսաւ, որ աղջկան ոտքեր խերկի կռէթներէն² ըսկում ճղճղվեր ի, որ արուն էլե խերկ ծածկէ: Տաւիթի սիրտ իջաւ, Խանդիւթ խանըմը իթող խաւանց, ինքն ինկաւ տաւջ, չուժ խառան Կապոտ Կողը:

125. Թագաւոր էլաւ ինոնց տիմաց, տարաւ ուր սարէն իջեցուց, կանչեց վարդապետներ, քեախանէք. եօթն օր եօթ գիշեր խորսնիս արին, Տաւիթ պոսկեցին վեր Խանդիւթ խանըմին:

ԺԲ.

126. Ինն ամիս, ինն օր, ին սըհաթ որ ժամանակ ընցաւ, Տաւիթին տղե մը էլաւ՝ անուն արեց Մհէր: Քառսունք տէլ չէր լըմընէ, Տաւիթ մտաւ էօտէն, տէսաւ որ Մհէր քներ ի, ամայ նափա խանած ժամանակին իրեսի վերվի⁵ շոր չէլնի իջնի: Շուֆայի գնաց⁴, թէ տղէն ուր մէջքի պտուղ չի: Խանդիւթ խանըմին տաց. «Իմ տղէկութնի ժամանակ՝ երբ որ ես նափառ կառնի կուտի, իմ իրեսի շոր չուժ էօտի կամար կելնէր կիջնէր: Կոայ տղէն իմ մօտեց չի, որ ըսկնայ թըու ի»: Խանդիւթ խանըմ տաց. «Հալայ կաց չուժ քառսունքէն էլնի, սորա արի սէյր արա»: Քառ-

1 Գետարոյ, գուրպաներ:

2 Հողակոշտ:

3 Վերայի

4 Շուֆայի գնալ, շուֆայ տանիլ—կատկածել, հատկանալ:

սունք որ թըմըմաւ, Տաւիթ մաաւ էօտէն տէաաւ, որ աղի իրենի շորի խեա ուրուրոցի ծածկոցն էլ չուժ համար կէլնի կիջնի նաֆառ առած աված ժամանակ: Խանդիւթ խանըմ ներս որ մաաւ. Տաւիթն ասաց. «Ընցած օր ետ քրոյ մեղքն տուի, բայց միայ կանանամ, որ աղէն մեր զարմէն ի, մեր շնորքն ունի»:

127. Տղէն էլաւ ութ ասրէկան, Կապուա Կողայ թագաւորի էրկու լաճերաց խեա կէրթար նէճիր կանէր, կըքէր ասուն: Հըմէնք հուտէին՝ Տաւիթին չին իտէ: Տաւիթ ուր կընկեան կասի. «Ես Մհէրի չափուն որ խասայ, օր մէկ վէրու եղ նէճիր կանէի. միայ Մհէր կերթայ ճնճղուկ մը էլ չի կանայ բերե, չէլնի որ մեր զեարմէն չի»:

128. Մհէրն էլ վեր տաան ոկանճ կանէր. ներս մաաւ տրտում իրենով, գնաց քնաւ: Առտուն որ վեր էլաւ, թագաւորին աղէյններ էկան Մհէրին կանչեցին, որ էրթան նէճիր: Մհէր չգնաց խեաերնին, թէ էս օր կէրթանք գետի ափ ուրախութեն կու նենք: Մհէր խեա էն էրկու աղին որ գնացին գետի ափ, էն տեղ մէկ ճըռչ բարաի ծառ կէր. Մհէր ձեռքն իթալ էա ծառ կօռեց չուժ գէտին. թագաւորի աղէքներաց ասաց. «Եկէք նստէք վէրէն, տրանկի զալ խաղանք»: Տղէքներ խարվան նստան վէրէն, էրկուտիր խաղուց թէ չէ, վեր իրեքին թող ավեց ծառը. աղէյներ ըսկուն թափով զարկեց քեաքին, որ լղղվան՝ մեռան: ձիւյապ գնաց թագաւորուն: Տաւիթն էլ երբ որ լտաւ, առաւ կիւռղ կնաց, որ Մհէրն սպանէր: Թագաւոր ուր կնիկ ինկան պառաւանս², ասին. «Թէ մեռեր են, մեր աղէյներ մեռեր են. աիւ Մհէրն ինչի՞ կսպանես. Մհէրն իմ էրկու աղի տեղ կընդունես՝ ես»: Տաւիթ որ կիւռղով կղարնէր Մհէրին, Խանդիւթ խանըմ ինկեաւ պառաւանս, որ չթաղնի, Մհէրն ասաց. «Օրհնեալ բարերար Աստուած» ու տառձաւ ասաց ուր մօր: «Իմ խօր տուպեր կնմանի Ծովասարու քամիին, որ կառնի իմ մաղերուն, աիւ հոգ մաներ»: Տաւիթ շատ զարնելէն սորա՞ Մհէր բարկացաւ, խասաւ ուր խօր կիւռղն առեց, զարկեց մէջ խօր սրաին, Տաւիթն եկաւ մեռի պէս մնաց չուժ առաւտուն:

129. Երբ նորէն խելք գլէօխն էկաւ, անիծեց ուր սրաին, ասաց. «Մհէր աիւ որ ինկեար իմ իաւ³, Աստուաց կխնդրեմ պառու չիյնայ քրոյ իաւ⁴: Ինչ պառու որ իյնի քրոյ իաւ, աշխար պիտի աւերի: Խեա սկուն ասաց Տաւիթ, խրեշտակ էրկնուց իջաւ,

1 Տրորուի: 2 Պառաւան—Միջնորդ: 3 Ըստ դրի աւնողի—ինձմէ ծնար: Բայց արտեղ նշանակում է եւ հալածել, որով յետադայ նոյն սփի ճեա բառախաղ է՝ դառնում: 4 Որդի չունենաւ:

ինոր մարդիկ թնի¹ էրակ քաշեց խանեց քեամիկից:

130. Տաւիթ Խանաթիւթ խանըմին ասաց. «Արի էրթանք մեր երկիր, էլ ես Մհէրի իրես պիտի չտեսնամ, թէ չեմ իգեայ, ես կէօ կէրթամ»:² Խեծան գնացին, Մհէր մնաց մօտ քեռին:

131. Տաւիթ տեւ չէր խառե ուր երկիր, Ախլաթ քեաղաք խառան: Էն տեղաց սրլթան Չըմուս անսր աղջիկ մը էլաւ Տաւթի գէմ, ասաց. «Էս ախ էս տեղ կուլ մը պիտի անենք, իրարու ձըռպենք»³ ապա թող կուտում էրթառ: Տաւիթն ասաց. «Կաց հալայ կնիկս տանեմ քաղաք, տառնամ գետմ կովենք:—Աղջիկըն ասաց. «Էս խառատարմութեն չեմ անի, թէ կդառնառ թէ զորդ կատես, ձեռ զարկ վեր քրոյ ծոյի խաշին, էրդիւմ աբա, որ հառատամ»:⁴ Տաւիթ կազդնայ⁵ ձեռք զարկեց վեր ձախ ծոցին, էրտվաւ—էն գիտէր թէ խաշը աջ ծոցն ի, մուրուսի սանգը⁶ ձախ ծոցն ի:—

132. Երբ գնաց տուհ, ուղեց սանգը խանել մուրուս սանգընլա, տէսառ որ խաշ ձախ ծոցին մէջն ի սիւցեր էր, խաշն էլ էրէր սե կուտ⁷. առաձառ կնիկան ասաց. «Եմ խաշ սիւցե, ես արի էրթամ էն օռօսպու⁸ վերէն կուլ, ամայ ձի, ճակ⁹ չեմ տանի խեռ»¹⁰ կերթամ, համայ ոտ պիտի գնեմ վեր ինոր ասաց ճգեմ, թալեմ, գամ»:

133. Տաւիթ ճամբալին ինկեաւ: Խլաթայ ոսլթան Չըմուս աղջիկ ուր մղրախ աղսւյոտեց, մտաւ կարմնճի տակ. էն տեղէն, որ Տաւիթ պիտի ընցներ: Տաւիթն ընցնելու ժամանակ կարմնճի տակէն մղրախ մլեց Տաւթի կունէն¹¹, ծակեց թինա մէջիկից տիւրս էլաւ: Տաւիթն ինկաւ մեռաւ:

134. Զէնով Յովան տեսաւ, որ Տաւիթն անգընցաւ¹², էլաւ գնաց փնտաւելու: Եկաւ Ախլաթու երկիր, տեսաւ որ Տաւիթ մեռել ի, Տաւթի լէշ վերցուց տարաւ ուր երկիր քեօշիկ առջև, որ պիտի լվանալ տար: Խանդիւթ խանըմ որ տեսաւ, ասաց. «Քոտուց սորոյ արև լըսս ձիկ խարամ էլնի»¹³: Զինք քեօշիկից թալեց լեր Տաւթի լէշին, էն էլ ինոր խեռ մեռաւ: Երկուս մէյտեղ տարան Ծովատարու Մարութի վանք թաղեցին:

135. Ար գառձան տուհ՝ ճույապ օրօխեցին Մհէրին, թէ քրոյ խլին էլ մէրն էլ շատ խիւանա են, շուտով էլնես գետու Մհէր որ էկաւ, ուր խէրն մէրն խաղցուց, ժոյմը¹⁴ խաղեցին, վերջն ապին, որ Ախլաթու ոսլթանը քոյ խէրն սպանեց, քրոյ մէրն էլ

1 Այրութեան. 2 Դիտմամբ. 3 Խանիւրի կողէն կրակի վրայ ընկած կրած հաց. 4 Անտառի: 5 Զէնք: 6 Դալայ, ազգրի վերի մասն: 7 Անաղանցաւ, ուշացաւ: 8 Մի ժամանակ, առ ժամանակ:

դինք քէօշկից վար թալեց. էրկուսն էլ մեռան: Կէօ Մարութի վանք թաղեր ենք:

136. Զէնով Յովան Մհէրին ասաց «Քե կանչեր եմ, որ քրոյ խօր թէօլ¹ առնենք Ախլաթու երկրէն: Ես ու Թառլան Վիքօն կէլ-նենք սու թ վարդապետ, Մարութի վանքի աջ կտանենք Ախլաթ, կմանանք եկեղեցին, ժողովուրդ որ գետ աջ խամբիւրի, մենք ժամու գուռ կկոցենք. ներս էլած ժողովուրդը մեր բաժին՝ քաղքի մէջ մնացած քրոյ բաժին՝ կճարտենք»: Էս խօրհրդով էլան գնացին Ախլաթ. ժամխար ժողովուրդը կանչեց, որ գետն Սասնայ աջ խամբուրեն: Քեաղքի մարդէր հմէն լցվան եկեղեցին. Մհէր կայնաւ վեր դաւն:

137. Պառաւ մը էլ էկաւ շիրեփի ձեռք: Մհէր խարցուց. «Զօ՛, պառաւ, ուր կերթաս»:— Ասաց, լսայ որ Սասնու Տաւթի լաճ՝ Մհէր իկէ էս տեղ, պիտի կնանեմ, շիրեփի մը զարնեմ վեր ուր քեամկին, որ սիրաս խովնայ. քիւնչի Տաւթի իմ լաճ ապանեց Մարայ Մէլիքի ասքրի մէջ: Մհէր էս բան որ լսեց, ժամու գուռ գոցեց, պառաւ իտի ոտաց տակ ճղեց, գնաց ինկաւ մէջ քեախ-քին. մարդեր զըմէն էլ թրէ ընցուց: Յովան և Թառլան Վիքէն էլ եկեղեցու միջի մարդիք սպանեցին, էլան տիւրս, տէռան որ Մհէր մարդ, անասուն, զըմէն քրդեր ի: Կրակ տվին քեաղաք վառեցին, գարձան գնացին Սասուն:

138. Մհէր իզին ուղեց ուր խօրօխպօր մօտէն, որ էրթայ Կապոտ Կողայ թաղաւորի մօտ: Խօրօխպօր կըյտեր², տէռան որ Մհէր կտրիճ մը ի, թող չտվին որ էրթեր: Ուրենց էրիկներաց առին. «Մհէր մէր սօյի արունիցի, թող մնայ մենք կշախնք, կը-ճըռճացուցենք»: Մհէր ճըռճացաւ էլաւ կտրիճ մը. խօրօխպօր կըյտեր աչք խոկիցին³ Մհէրին:

139. Օր մը ջուր տաքցուցին լողկնալու, կըշտվան⁴ մտան ներս, Մհէրին առին. «Էտայ տաքցած ջուրն բե ներս, որ լվացվենք»: Մհէրն ինոնք չըլուա տեսնալուն պէս՝ ալնախն⁵ առեց վեր ուր իրիսին, ջուր տաքաւ ներս: Կըյտեր ձեռք թալեցին Մհէրի փողպատ⁶, որ ուրենց կամք կատարի: Մհէրն տիւրս վախաւ, չուժ իրիկուն էլ տուն չէկաւ:

140. Զէնով Յովան, Թառլան Վիքէն որ տուն էկան, տէռան որ ուրենց կըյտեր ծամերն ուրենց փիտեր են, իրիսներն ուրենց ճանկութեր արընտաւեր են, նստեր են կուլան: Երբ որ պատճառըն խարցուցին, առին. «Էն չըճըպրած⁷ Մհէրն ձեռ իթալ մե,

1 Վրէժ: 2 Կանայք: 3 Քցեցին, սիրահարեցան: 4 Մերկացան: 5 Թաշկինակ: 6 Օմիր: 7 Չզօրացած, չմեծացած:

մե քսայ հալ խասուց: Պէտք է որ էն աղէն սպանէք»: Ուրէնց իրիկներ ասին. «էն աղայի, ըսկուն բաներ խելք չի խառնի, իրիկուն գուռ կրիակներ վերէն, թող էրթայ ուր քեռու մօտ»:

141. Մհէր գիշեր էկաւ վեր գուռն, շատ դարկեց, չբացին. առայ. «նորոխպէր, տիւք ձեր կրթաբուն խաբվեր էք, իմ վերէն պոխտան¹ կանեն»: Երբ շատ աղաչեց, գուռ չբացին, թող տվեց գնաց Ծովասար, վեր ուր խօր գերեզմանին նստաւ, առայ.

142. Որհնեալ բարերար Աստուած, խնամք շատ էր մեծ թագաւորուն: Խէրախոտ խէրիկ, տիւն էյ վեր էլիքըոյ անուշ քնուց, էտոր մումուռ ձիւն իկեր էր, քըոյ սրգի Մհէրի սաքեր կը լըռմըռներ, էլի ձիկ մէկ ճամպախ մը նշանց տուր»:

143. Աստուած խնամքով Տաւրիս ուր մեռած տեղէն գուրցեց խեա Մհէրին, առայ.

«Որհնեալ բարերար Աստուած, խնամք շատ էր մեծ թագաւորուն. որդի, առայ, բարով ես իկէ խաղար բարով. ամայ իմ ճար իմ ձեռքէն գնացեր ի: Կէօ քըոյ խաց թխուկի, քըոյ կերն իրիուի ի Հալապայ քեաղաք, էնտեղ գնա, որ շախխես»:

144. Էնտեղից էլաւ վեր մօր գերեզմանին, մէրն էլ ճուղապ իտու:

145. Առաւտուն գնաց Սասուն, ուր խօր ձին ու ճակերն առաւ, խէծաւ քչեց տեխ Հալապու քաղաքը, բայց ճամբախ չէր գիտէ, թէ դըսր վեր կերթէր: Գնաց չուժ խառաւ Սիւանայ սարն. էնտեղէն ընցաւ խառաւ Վանայ տաշտ. անթուրնէ սիրտ ետ կուգեար: Աստուծոց խնդրեց, որ կամ կուիւ մը տայ ուր, կամ ուր ամանաթ² տանի:

146. Աստուած եօթ ձիաւոր խրեշտակ ճամխեց խեա Մհէրին կովեղու. կէս օրվնէ չուժ իրիկուն կուլան. Մհէր թուրն կեծակին կթալեր, խրեշտակներուն չէր բռնի, ամայ խրեշտակներ Մհէրին շատ չարչարեցին. Մհէր աչք դեխ էրկինք վերուց, Աստուծմէ խնդրեց, որ ուր ողորմութնի դուռ բանայ վեր Մհէրին:

147. Աչք դառնուց վեր երկրին, տէսաւ որ Ակուլու քեարի տակ խասեր ի. էն տեղ քեար տուան պէս բացուաւ, Մհէրն մէջ մըտաւ, դուռ խիլաւ, մնաց էն տեղ:

148. Կէօ հալա էն տեղն ի. ուր ձիու շեռ էն քեարից չուժ միա էլ տիւրս կուկեայ:

149. Երկնուց իրեք խնձոր իջաւ, մէկ ասողաց, մէկ լսողաց, մէկ անանջ արողաց, ամէն:

150. Պատմեց Հայսւնուայ անկեանցի Կազարեան Թառօն

Յ Ա Ի Ե Լ Լ Ի Ք

ժԹ Հատուած, § 129. էջ 32, վերջին տող «Դաւիթ»
անունից յետոյ փակագծի մէջ աւելացնել [ինոնց սոյն
բերան կրակ էր, ինչ անիծէր, ըսկուն կէլներ]

ԶՈՋԱՆՑ ՏՈՒՆ՝

Մ Ե Ն Դ Ա Ի Ի Թ 2

1. Մօրբայ Մեւրբ վոր մեռաւ, կնիկ թուղթ յեօրողէց Դաւթըն. «Ա՛րի, բժի ա՛ռ. էն ինչ Սառաւն քիւ ձեռն ի. Մսրըն էլ թը մնայ քիւ ձեռ»:

2. Դաւթի յիւր բարեկամքեր, տէրտէր կանչից. եբեր, յիւր ժողով իրից³, էսաց. — Մօրբայ Մեւրբի կնրի ճամբքիւր ի իմ յիաիւ, իս տ'էրթամ:

3. Ըսըն. — Դաւթի, վոր կերթա՛ս, մենք չընք ասը մ'երթայ, քիւ քեցն ի. կերթաս, գնա՛, մենք չընք ուղի. թուղ զՄսրը, յիւրիշ թաքեաւորի տեղ էլ հաւա կուղինք զաւթիս: Էգա Մսրը որ կուտայ քի առանց կռիւ, առանց բան, գիւ վրէ՛ չըս էրթայ, շատիւր կուտի կառնին, էգա հազը տեղ ի, շիւտ գնա՛:

4. Կնրի էսաց. — Դիւ կերթա՛ս, Դաւթի:

Իսաց. — Խա՛, կերթամ:

Եսաց. — Էն թուրք ի, գիւ լսայ, վրէ՛ կերթաս:

Իսաց. — Ընծի կանչիւր ի, տ'երթամ:

Եսաց. — Վուր գիւ կերթա՛ս, քեառսու՛ն տարը գիւ իմ վերայ խարամ ու պաս ընըս, գիւ իմ կեօղվընք քեառսու՛ն տարը տը չգեան. իս լսայ իմ, էն տաճիկ ի, գիւ զէն կուղիս, բժի կը թուղնիս:

Եսաց. — Մեռնը էն մարթ, վոր գօտիկ տայ, կիւտիկն⁵ չառնը:

5. Անդիւց Դաւթի կըլնը, կերթայ Մսրը. վուր կերթայ Մսրը, կառնը Մեւրբի կնկեան, էրկու, երեք տարը կը մնայ կնկեան կուշտ:

4. ՎԱԿՍ զրի առնող Ասրղիս Հայկունին չունէր ընդհանուր վերնագիր. իսկ այս իմ ընտրածը, որ չունի ցարդ հրատարակուած ոչ մի փոփոխակ, կը բացատրեմ յառաջարանում: Ատեփան Կանայեանց:

2. Ասած է Մ ո կ ա յ Հ ա ղ ի ն ղ ի ղ ա յ ի թ ու մ ա ս Պ ե տ ր ո ս ե ա ն ՝ Սա լսած է 33 տարի առաջ Յօսան Եղկանեանցէն, որ նոյն ժամանակ զառամեալ ծերունի էր: Պատմող Թումաս 60-70ամեայ է, իւր ասածը ստոյգ կը համարէ. իսկ ուրիշ ճիւղերն նոր յերկրութեամբ աւելորդարանութիւնս Ս. Հայկունի:

3. Նախապէս գրուած՝ էրաց. 4. Ինչո՞ւ 5. Գլխին զննու բարակ, փայտէ շրջանակ:

Գաւթից մէկ տղայ կըլնը Մեղքի կնկեան:

Էգա տղը անուն Մեղք կը գնի:

6. Որ Մեղք կըլնը, Գաւթի Էտե շատ տուշուրմի՛շ¹ կըլնը յիւր վերայ. — Ինչիս, Էսաց. իս եկամ, Մեղքի կնրկ առամ. վաղուան վուր կը ջիւջանայ անիւ տղէն, վուր մեծացաւ, Սա-
սունն էլ կը զաւթի². Մարն էլ կը զաւթի իմ մեռնելով յետ:

7. Գաւթի կըլնը յանդիւց կգայ Սասուն.

Վուր կգայ Սասուն շատ եալվար³ կըլնը կնկեան,

Չարա չըլնը կնկեայ խիտ, չը թուղի յիւր կուշա:

Վուր չարա չըլնը խիտ, կը ճամբխի տէրտէր կը բերի,

Կը ճամբխի, իշխան մարդիւր կը Ժողուի, բերի, կըսը.

— Իս գնացը, Մարայ Մեղքի կնրկ առը. մէկ տղայ մօտէն
ըլաւ, մկայ փուշմսիւր իմ. էան տղէն ըծի մօտէն ի, կարըճ ի.
սօրա Մարն էլ կը զաւթը, Սասունն էլ կը զաւթը. էլ իմ աղգ
խեղճ կը մնայ. մկայ իս իկիւր իմ, իմ կնիկն պառ էրեր ի, չը
թուղի էրթամ մօտ, ըծի տղայ ըլնը:

8. Էգա տէրտէր մէկ քեանի խատ իշխան մարդիւր կառնը
կերթայ կնկեան մօտ. կնկեան խառկացըցին. — Դիւ քեանի տա-
րը պառ էրիւր իս: Կըսը. — Քեառսուն տարը:

Էն տէրտէր, էն իշխանըտիւր բերն քեառսուն տարն
քեառսուն ամիս կայնըցըցըն:

Քեան զէն ճիւշ մարթիւր ըսըն. — Քեառսուն ամիս շատ ի.
բերէք, քեառսուն օր կայնացըցըէք:

Տէրտէրն էլ կըսը. — Չե՛, քեառսուն սահաթ ըլնը:

9. Տէրտէր Էսաց. — Գաւթի, քի մէկ տղայ տըլնը, ամա-
դիւ էլ, քիւ կնիկն էլ տը մեռնըք, տղէն տը մնայ յեթըմ⁴:

Գաւթի Էսաց. — Բան չկայ, մենք կը մեռնընք տղէն ճամբ-
խէք Մեղքի կնկեան մօտ, ան կը պախի:

10. Ինը ամիս, ինը օր, ինը սահաթ ինչ թմաւ, Գաւթին
մէ տղայ էլաւ, որ տղէն իլաւ, խէր ու մէր մեռան:

Տէրտէր կնքեց, անուն Գաւթի գրից.

Էսաց. — Խօր անուն գետըն տը չմնայ:

1 Թուրքերէն = մտածել:

2 Թուրքերէն = տիրել. նուաճել:

3 Թուրքերէն = աղաչել. խնդրել:

4 Թուրք. = որր. անոր, անօգնական:

Բ.

Պ Ձ Տ Ի Կ Դ Ա Ի Ի Թ.

11. Դաւիթ անտէ չկրցան պալտին, ճամբխին դնաց Մե-
լքի կնկեան մօտ:

Մելքի կնիկ շատ ուրախացաւ էգա տղը վերայ:

Դաւիթն ծիծ տուեց. ինչ էրաց, Դաւիթ էնու ծիծ չի

ծծից:

Դաւիթը գլօխ կը բերը սա ծծը վերայ, մէկէլ տել կը
փախցնի, կը բերը մէկէլ ծծը վերայ, մէկէլ տել կը փախցնի,
անիւ ծծը չի ծծը, չի ծծը:

12. Էգա կնքի շատ կը լայ, կը մնայ շիւտը. չգըտի ինչ
էնի խիտ Դաւիթն: Կը կանչը Մելքը, կետար. — Ինչ էնքնը էստ
տղը խիտ. որ սինայ մնայ, կը մեռնը:

— Դիւ տաճըի իս, կըրի Մելքը, անիւ խամար քիւ ծըծ չի
ծըծը. անիւ բերողն որն ի, կըսը:

Կըսը. — Բաթմանայ բիւզէն ի:

Էսաց. — Բաթմանայ Բիւզէն մէկ էլ դարձուր յետ, թը յել-
նի, երթայ խօր տուն, մահեար¹ էնու խօր չկեա՞ մեղը. կարադ,
չկեայ անուշ անուշ բանիւր, թը ճամբխին դեայ, աղէն պալտի,
շալի:

Բաթմանայ Բիւզէն ի, կելնը կերթայ Սասուն:

Դաւիթը խրօխպէս մեղը, կարագ, ընդրա ուտելիք ինչ ի,
յըմեն կտայ Բաթմանայ Բիւզին. Բաթմանայ Բիւզէն կը բերը
ղնի կնկեան յառէ:

14. Մէլքը վաւը տեսաւ, էոաց. — Տըսար բա՛ն, սինայ աղէկ
բան ո՞ր տելի կայ, հա առ, թուղ ուտի ճուշանայ:

Դորի՛ս² եղով զԴաւիթն պալտեց մէր:

Թէ յիւրիշ աղէք տարով ճուշանին, էն օրէ կը ճուշանէր:

15. Մէկ օր Մէլքը կառնը ընկերնիւր կերթայ դաշտը մէջ
կը խաղան. Դաւիթն էլ կըսը ուր մօր. — Իմ ախպէր կերթայ,
ըծի էլ տանը խիտ, ինչ կըլնը. տանը խիտ, իս էլ կերթամ, թա-
մաշա կէնիմ:

16. Մէրը կըսը. — Մէլք, ի՛նչ կըլնը, քիւ ախպօրն էլ տար
խիտ, որ էսքամ լապա³ կէնի:

1 Թուրքերէն — Միթէ: 2 Ս յնուհետեւ: 3 Աղաչանք, խնդրք:

— Բէրի՛կ, հըսը էն ազդ չաւրահուդ ին՝ ¹. չը՛մ հարնայ տանը խիտ:

Մէր հըսը. — Էնի ճիժ ի, դա՛ֆալ ² ի. էնի ինչ գտի, պէ-
ֆահմ ³ ի. տար քիւ խիտ:

17. Մէլըք մօր խաթըրին չըլնը դիւս, հառնը, հը տանի,
յիւր մօր, չի իշխի տարը ուր մօտ, դատը հը դնը, ուրինք կեր-
թան, դատը հը խաղան:

Մէլըք որ ակալէր չատրաւ ուր կուշտ, էգա Գաւիթ հը
սըկի ⁴, թո՛ղնայ կգեալ ուր տուն:

18. Մէր հըսը. — Դիւ յիւէ՛ էկար, Գաւիթ:

Գաւիթ հըսի. — Ըծը չտանը յիւր կուշտ, գէ հեռու դատը
հը գնի:

19. Մէլըք յեմարըն՝ կգեայ տուն. մէրն խիտ հը հաւը,
հըսը. — Գաւիթ տանէր քիւ կշտը խիտ, նոսրըցըցեր:

— Մարէ՛, կեասի, չըմ՝ ըշխընայ տանի. կգեայ, հըյնայ միւր
ձեռ օտայ մէջ. հեւ հը դպնի, մեր անուն էլ մեր չարչարանքն
էլ հը կուրտուի. մեղայ տակ հընկնինը ⁵:

20. Էն առաւտուն մօրը խաթըր խամար էտայ. — Աը տա-
նիմ:

— Մէլըք, հատը մէլը, որ հը տանիս, դատը մի՛ գի, տար
քիւ հըշտը խիտ գի:

21. Մէլըք տարաւ էն աեխ, որ հը խաղէն. — Դէ, Գաւիթ
հատը, կայնի, էգա աեխ, թամաշա էրա, Գաւիթ. հըսը, հը
տիսնաս էգա հեօլ, շաա գիշ ըան ի, որ մարդու առնի, մար-
դու կոպաննի. չըլլմ գեաս, մանըս մէջ, է աեխ դատ կանգնի ⁶:

— Ախալէր, աղէկ, քիւ խուսը տէնիմ, հատը Գաւիթ:

22. Առունք ընկինիւրուվ կէնին խաղալ. ապա տոսնը
սուլըրի ին. հա խաղցած ին, հը խաղան, մէկ մէկին վնաս
չտայ: Դուր կգեայ Մէլըքին, Մէլըք դիւր հեօլն կառնը, հը գանի:
Գաւիթ հըրշկայ, կերթայ հեօլը գիմայ հը կանգնը:

23. Մէլըք յիւր ընկինիւրուն հատը. — Գաւիթ խանէք դիւս,
հեօլն չգպնը, սպանը:

Ընկինիւր կգեան, հը ըռնին Գաւիթին. ինչդ կանին հըռ-
նան խանին գիւս:

24. Մէլըք հըսը. — Դէն գեայէք, որ իս իմ հեօլ տը դա-

1 Հաստակող, յամա: 2 Թուրքերէն — խոքիկ երկխայ: 3 Թուրք-
— ահա. անհասկացող: 4 Խոսովի: 5 Երեկոյան: 6 Նախապէս
գրոտած — կ'յնանը: 7 Նախապէս՝ «կայնի»:

նիմ, իս իմ մօր տակիմ. «Իս Դաւիթ չըմ տանը, իս գտիմ Դաւ-
թայ խառնիյաթ¹. Դադար կացէր, թօ հեօլ զանի, ոսպանի, յիւ
էզեր ի, Դաւիթ իմ գլեօխ տը ցաւցըղի. որ սկուն ի, համա
աղէկ էնի, միայ զանիմ, մեռցուցիմ, իս մօտէն աղատուիմ. որ
էն հուշացաւ, շատ բան տէնե իմ գլեօխ»:

25. Ընկերներ զօրինք կտան գեն. Մէլըբ զիւր հեօլ կը
զարկը. Դաւիթ ձեռ կտայ, հեօլ կը բռնի, կը թողի. որ կը
թալի, եօթ մարդ անիւնց մօտէն կօպաննը, կըլը կգետայ տուն:

26. Էդ տեղ անունց քէֆ շատ կը կսւտուր. ընկերներ կա-
սըն. — Մէլըբ, մինը էկանք քէֆ էնելիւ, զիւ գտիւք քիւ ակ-
պէր Դաւիթ, որ ծուռ էր, վրէժերիր. որ եօթ մարդ ոսպանէր:
Մենք էն ոսպանուկ ինչ առնընք տանընք քաղքը մէջ. քաղաք
մի տ'տըն. «Տնէն գնացըք քէֆ անիլիւ, չէ մարդ ոսպանիլիւ.
վայ Մէլըբ, վայ Մէլըբ, էգոյ զիւ ինչ խանիւր մէր գլեօխ»:

27. Մէլըբ էսաց. — Դաւիթ իմ գլեօխ խանից, չէ որ քծի
գլեօխ Դաւիթ իմ նամուսին գպտ. զիւ գետցէք. իս էրթամ
տուն, իս գԴաւիթ կոպանիմ:

— Կըլնըն, ջանգակներ կատնին, լեալեօլ կգետն տուն:

28. Մէլըբ կգետայ ուր տուն. կը տանայ Դաւիթ քնիւ ի.
թալն քեշից, որ Դաւթին տը զանէր. մէք կայնաւ յառաջ,
էսաց.

— Մէլըբ, էդ ինչ տենիս: Էսաց. — Տըսպանիմ:

էսաց. — Վրէ տօպանիս:

29. Մէլըբ մօր վրայ բարկացաւ. — Եգա՛, էսաց, ինչ տըս,
զիւ էրեր, իմ գլեօխ խանիւր. քի տիմ. «Դաւիթ չըմ տանը.
իս տարը, էգոյ բանիւր խանից իմ գլեօխ. իս ամօթու էգոյ
քաղքը մէջ չըմ կնայ գլեօխ խանի գիւտ. գԴաւիթ տոպանիմ:
էսաց. — Մէլըբ, իմ ծօք կաթ քիւ վերայ խարամ բնը, որ զիւ
Դաւթին զանիւ. Դաւիթ աղայ ի, աղէն շատ բան կը բռնի.
տիւր խելք չկայ. որ խելք չկայ, անխելք բան կը բռնը. իս չըմ
թուրի, որ զիւ Դաւթին ոսպանիս:

30. Որ կատը, Մէլըբն էլ մօր ըսըկուն² սկսւն կը բարկա-
նայ կըլնը գիւտ. կը համբխը քաղքը մէջ, մէկ քեանի խելքու
մարթ կը բերի, կըսի. — Դիւք իմ զիւան, իմ մօրն ինիւ. տըս-
նանք զիւ ինչ կըսըք:

31. Անիւնքն էլ խելքեօլ ին. էսաց. — Մէլըբ, էս օր քիւ
մէրն ի. հալըաթ քիւ մօր խիւք քեան քիւն աղէկ ի, քիւ
մէրն ի. զիւ անիւ աղէն իս, քիւ մէք ինչ կըսը, զիւ անիւ

1 Թուրք. — բնաւորութիւն:

2 Հակառակ. չիկրու:

խուսք տէնիս. էն ինչ աղէն որ խօր մօր չը լըսը, կասըն թէ «ծուռի»։ էլ էն աղըն սիյանաթ¹ չըլնը։

Մէլըք էն աե մտածից, էսաց.—Ձի խուսք ա'էնիմ։

32. Ըլաւ էկաւ տուն, էսաց.—Մէրո, էս տուրմ' քի խաթը։

Մէրն էլ շատ ուրախցաւ, էսաց.—Մէլըք, որ դիւ իմ խուսք կէնիս, իս շատ կուրախանամ, ապա որ չանիս, զքեզի աղայ չըմ' ճանչնայ։

33. Մէրը Դաւիթն քեան Մէլըք շատ կուզի, համա լաճուն պաւտրաթ չէնը. կըսի.—Իմ լաճ սարթի². իս վախենամ Դաւիթին սպանի։ Կըլնը կերթայ խօր տուն, կըսը.—Ախպէրնիր. դիւ գիւտէք ընչի խամար իմ իկիր (Մէլըքի մօր եօթ ախպէր ունէր)։ Մէլըք Դաւիթը մօտէն ըսքիկը ի. իս կուզիմ' դիւ ամեն օր Դաւիթ տանիք սար. ձի խիտ ալ էնը։

34. Մէկէլ օր քեռիքն կգեան, զԴաւիթ կը վերցըն կը տանըն սար։

Էրկու շաքաթ կերթան նէջիր կէնին, յեւթորին կգեան տուն։

Մէկ օր մէրն կասը Դաւիթն.—Դաւիթ, դիւ էլ նէջիր կ'էնըն։

էսաց.—Խա՛, մարէ, վերու օխչարքիր իս կսպանիմ. իս կառնըմ' բիրիմ չիւր³ քաղքը կուշտ. կտամ, քեռիքն կը տանըն։

Կըսը.—Դաւիթ, դիւ վաղ մի տայ, բի մի խամար։

Դաւիթ կըսի.—Աղէկ, վաղը իս կը բիրիմ։

35. Խըլուստուն քեռիքն էկան, ասըն.—Դաւիթ, կայնը, էրթանը։

Դնացըն սար. Դաւիթն էր, կան էկաւ, մէկ ջուջ, ահագին վերու օխչար սպանից։ Քեռիք տեսան, շաշ⁴ մ'նացըն. տունըն Դաւիթին քեամակ, շիկեց էկաւ. ուրիւնքն էլ կընցենին յառէջ, հա կգեան, էկան չիւր քաղքը քեամակ։

36. Քեռիք ըսին.—Դաւիթ, դիւ գետըն, դիւ գնա՛, մինք կառնընք կերթանը։

Դաւիթ կըսի.—Խորիր ձի պէտ ըլնը, չըմ' խտամ էգա վերու օխչար։

Քեռին էսաց.—Դաւիթ, վրէ՛ չըս խտայ։

էսաց.—Ակնէմ⁵ օր իս կը բիրէր, իս կաէր, դիւ կը տանէք, էգա մէկն չըմ' խտայ, ըծի խամար կը տանիմ։

1 Թուրք.—խտաճուճիւն, հաւատ։
բաղրդիւ, բարկացող։

5 Մինչև։

ապշել, սպուշ կտրել։

2 Թուրք.—չոր, դիւ-

4 Շաշ մնալ (Թուրք.)=

3 Այսքան։

57. Էս մէկ քեռին կըսի.— Կասըն «Դաւթը մէկ էրակ ծուռ ի», մինք չընք աւատայ միայ բալլու¹ էրաց. Դաւթայ խուռք մէկի, որ էսաց խա՛-խա. որ էսաց չէ՛-չէ. կանէք, որ Դաւթայ մօտէն զօռով չառնէնք, Դաւիթ չտայ:

38. Եօթ ախպէր խուռքիւր կէնքն մէկ. էրկուս զԴաւիթ կը բռնէ, խինքն վէրու օխչար տ'առնըն:

Դաւիթ ըրչկաց զօռով կը տանին, էսաց.— Էդա ինչ տ'անէք:

— Ինչ տ'անի՞նք. դիւ չըսիտայ, զօռով տը խլինք, տանինք:

39. Էկան զվէրու օխչարը ջանդակ² վերցին, Դաւիթն էլ բըռնին: Դաւիթն էլ ձեռ զարկից, զքեռըն վերուց, էգենց դանկից գետըն, գնաց խուղը մէջ:

40. Զեօթն էլ մէկ մէկ վերուց, զանկից գետըն:

Էլ չըրչկաց կուշտ ու բուլուր:

Վերուց վէրու օխչար, դրեց թիւու վերայ, եկաւ տուն: Մէրն էսաց.— Դաւիթ, քիւ քեռիքն էլ տարըն.

— Զէ, էսաց, էդա ինս բիրը:

Էսաց.— Գիւ քեռիք խիտ քի չկուռա՞ն, ձէն չտուըն:

— Ապա մօրէ՛, էսաց, միտը ունէն ծընէ փախցուցէն, իսն էլ ըռըկամ, իմ քեռիքն մէկ մէկ եան³ թալիմ, վէրու օխչար առամ, էկամ:

41. Մէրն ըլաւ գինաց Մէլըքի մօտ էսաց.— Մէլըք, դիւ Դաւթըն չըր խաւնը, արը՛, տիս. Դաւիթ ինչ վէրու օխչար ի բիրիր: Մէլըք էլաւ էկաւ, տըսաւ մէջ ուջ վէրու օխչար:

Էսաց.— Դաւիթ, դիւ էկար, ապա քեռիք դո՞ւր գինացըն:

42. — Մէլըք, էսաց Դաւիթ, էկանք քեռաղըք քեռամակ, իմ քեռիք իմ մօտէն կը խլին վէրու օխչար, իս իմ քեռիք շիրտիմ դեն, վէրու օխչար առամ, էկամ. իմ քեռիք մ'նացըն էն տե ծըծղալով, իս էկամ:

43. Մէլըքի սրտըն առաւ.— Մօրէ՛, էսաց, քիւ ախպէր-քիր սպանիր ի:

Մէր չաւատայ, համա Մէլըք յեկաւ, վազից գինաց:

Գինաց տուաւ, քեռիք ինչպէս զարկի խուղը մէջ, չիւր մէջը գինացիր ի խուղը մէջ, մ'նացիր ի բերանքտիր բաց, էնու ասամքիր սըւտակ կտան:

44. Մէլըք որ խասաւ, տուաւ քեռիք չուրցած ի, յեկաւ յընգիւց, դարձաւ էկաւ տուն, էսաց.

— Մօրէ՛, Աստուած քիւ տուն աւիրայ, քիւ ախպէրքիր սպանիր ի: Խապար տուրց, գինացըն քեռիք բիրըն. խուրըն:

1 Թուրք.— յայտնի: 2 Թուրք.— զէշ, լեշ, դիակ: 3 Թուրք.— կողմ:

45. Մէլքը էկաւ տուն, տաւ Դաւիթ քնիւ ի թուր քեան-
չըց, որ զԴաւիթ ա՛սպանէր:

Պա մէր շա՛տ կուգէր Դաւթըն, չըր թուղներ:

46. Էդ աե Մէլքը աւ մէր շա՛տ կուիւ էրըն Դաւթը յիւրայ:
Մէր էսաց. — Դաւիթ ճիժ¹ ի խիւք չխասնի. ապա որ էնու
խիւք չասնէր, զիմ ախպէրքիւ կոպանէր. իմ ախպէրքիւ սպա-
նից, քի՛ ինչ:

Էսաց. — Դաւիթ շա՛տ թարս ի սպանիմ, իմ եախն²
պրծնի ձեռնէն:

— Մէլքը, էսաց մէր. Դաւիթ որ ճօճացաւ խիւքով կրնը:

Մէլքը էսաց. — Տըղէն ճարպիմ³. հիմայ անիւ ճօճութեւ
պղտըկութեւ բայու կէնը:

47. Գինաց մէջ լանկեառի⁴ օտիլ լցեց, մէջ լանկեառի
կրակ լցեց. առից իրի, գրբց Դաւթը դէմը:

ԶԴաւիթ քնուց զի խանից:

Դաւիթ ըլաւ, նստաւ. ըրչկաց, տաւ մէկ լանկեառի
կրակ, մէկ լանկեառի օտիլ անիւ յառաջ գրած ի. մէրն էլ
կշար խիտ նստած ի: Մէլքը էլ մէկ քեանը մարդով նստածըն:

48. Դաւիթ ըրչկից, ձեռ պաղպղց, օտիլն աը վիւրցէր,
խրիշտանիւր ձեռաց զանըն, մատուցն ի կրակը մէջ, կրակ մո-
տից կպաւ, ձեռն շուշուտ կրակով մատուց բերան, կրակ խիտ
գինաց, լիզիւն իրիցաւ: Որ իրիցաւ, մէր էսաց:

— Մէլքը, աեռա՛ր, որ քի կասըմ «ճիժ» ի, գիւ կըտիւր «չէ».
աղը լիզիւն էլ իրիցաւ:

49. Դաւթը ական Մէլքըի որաը մէջն ի. Մէլքը շա՛տ կը
վախէնայ մօտէն — Որ էն պղտիկ չսպանեմ, ջուջանայ ըծի
զօռ տ'անի. մէկ օր էգա օյն յիմ գլեօխ աը խանի:

Ըլաւ Մէլքը միտը էրաց, որ Դաւթը մէկ ճամբախմ գըն-
տընի, մօտէն գեօղատու տանը սպանի:

50. Էդա Պաթմանայ Բիւղէն կը տխնայ. կըտի. — Ինչպէս
անինք զԴաւիթ սպանինք:

Մէկ գիւլ էլ Պաթմանայ Բիւղը ընկերն էր. էնու Ֆրէնկը
գիւլ կասըն, Ֆրէնկիօտանայ էկիւր ի:

— Մինը կանանք սպանինք, հապա քիւ մէր չի թուղներ:

51. Մէլքը էկաւ մօր մօտ. — Դաւիթ որ մնա էսա տան
մէջ, զԴաւիթ կոպանիմ. պէտը ի ընծի մօտէն զատանայ⁵, գիւր
կը տանըս, տ'ար. Դաւիթ էս աե ակ չմնայ:

1 Երեխայ: 2 Թուրք. — օմիր: 3 Թուրք. — խորձիկ: 4 Թուրք. —
ափս, կոր, բաց եւ տափակ: 5 Բաժանուիլ, ճեռանալ:

52. Մէր Դաւթըն շատ հը սիրի, լացից, Մէլքի աղաչանք
ընկեալ, էսաց. — Դաւիթ թը մ'նայ իմ հշար խիտ:

— Ես էսաց, յերգիւմ իմ հերի. Դաւիթ մ'նաց էսա տեղ,
աըսպանիմ:

53. Մէրն էլ էսաց. — Դաւիթ էսա տեղ չըմ թուղի. հը
հեօրողիւմ հերթայ խօր քաղաք.

Կը հանչի Պաթմանայ Բիւղէն, էգա Ֆրանկաստանայ գիւլ.
հառնի հը բերի, հը խնդրի որ. — Դաւիթ տանէք Սասուն, դառ-
նէք հէք:

54. Դիւ իրի¹, Մէլքին էսաց. — Դիւ տար «աըսպանքն».
քիւ մէր հըսի. «Դաւիթ տար Սասուն, դաւձի, էրի»:

Մէլքը էսաց. — Էգա շատ աղէկ ըլաւ, գիւլ, որ սկոն² ի.
գիւ, Պաթմանայ Բիւղէն գԴաւիթը հը տանէք Պաթմանայ հար-
մընջի վերայ, հեր գին³ հը բռնէք. էսու վիգ հը հառէք, հը
թալըք ջըր մէջը. մէկ բուրթիւլ Դաւթայ արընից ըծը խամար
հը բերէք, որ իս խմիմ, իմ սըրա խովանայ:

Մէլքը էհաւ տուն, էսոնք էլ թեղարը⁴ հը տեսնըն:

Գ.

55. Դաւիթ, Պաթմանայ Բիւղէն, Ֆրանկաստանայ գիւլ հը
դնէն ճամբխու, հերթան:

Կգեսոն վար Պաթմանայ հարմ'նջին:

Էգա գիւլ, Պաթմանայ Բիւղէն Դաւթը ումուտով⁵ էգա
տեղ հանգնան:

56. Դաւիթ ըրչից, աըսաւ էրկուսը վար հարմ'նջին:

Դաւիթ էհաւ, խասաւ մօտ, էսաց. — վրէ՛ է տե հայնիւր էք:
Էգա գիւլ էսաց. — Մէլքը մի առից. «Դաւիթ աղէկ հարմունջ ըն-
ցըցէք, որ չի վախենայ, չընկը ջիւր»:

57. Դաւիթ որ գինաց, մէկ դա հանգնաւ, մէկ դա⁶ հանգ-
նաւ:

— Է', Դաւիթ, արի՛ ընցի. մինք քե բռնինք, չվախենաս:

Դաւիթ հգեսայ որ արնցնի, գԴաւիթ հը բռնին:

Ինչ հանին, չըն հանայ դնըն գեաըն:

58. Դաւիթն էլ ձեռմ հը թալի Ֆրանկայ գիւլի վաղդատ⁷,

1 Եկաւ: 2 Այդպէս: 3 Հեր դին = ամեն կողմը: 4 Թրրր. = Պատ-
րաստութիւն: 5 Յոյս. — պաւէն: 6 Մէկ այստեղ — մէկ այնտեղ:

7 Սմիք:

մէկն էլ կը թըլի Պաթմանայ Բիւղի փուղպատ. վերայ, դրից կարմնջի վերայ:

Որ սկիւ էրաց. էս էրկու փահլեվան (չէ որ ձեռ թլից փուղպատ, սկուն զախմ ի, քիչ մնաց մեռնըն, էնքան զօռ տուից). — Դաւիթ, ասըն, քիւ բաղդն ինք, դիւ զմի թուղ, որ մինք ըլլինք, տո՛ղրու¹ խապար տանք:

Դաւիթ ձեռ էդսնց մօտէն կը վերցի:

59. Էնտնք էլ կըլըն կը նստըն:

Սահաթմ էնտնց խիւք չգեայ էնտնց գլեօխ, էնքան որ զօռ առաւ էնտնց:

Դաւիթ էոաց. — Դէ՛, ասէք, է՛:

Նուր քիչ նաֆտա² էկաւ էնտնց, բէյն³ առըն:

60. — Մինք քիւ խօր խին ծառէն ի՛ք. մինք զքի տաւրընք Մէլըքի մօր մօտ. էսքամ ժամանակ մինք Մէլըքին ծառայութուն կէնընք, միայ որ դիւ սկնայ զախմ իս, մինք չընք գտի: Էդա Մէլըք մի էոաց թի. «Տարէք կարմնջը վերայ, վըզ կառէք. էնու էրուէնէն մէ բութիւլ լիք էրէք, բիւթէք, իս խմիմ որ իմ սըրտ խօվնայ: Ապա դիւ, որ էդենց կտըրճ իս, էդենց զախմ իս, մինք չընք խնդանայ, մինք էլ Մէլըքի ծառայութուն չընք էնի. քիւ խօր խաթըր խամար քի էնընք:

Դաւիթ էոաց. — Որ սկուն ի, կայնի, էրթանք:

Անիւնք կայնան. իրարու խիտ էկան ի Սատուն:

61. Որ էկան Սատուն, Դաւթը խօրօխպէրն ի Յեօվան, Վերատ. շատ խնդացըն, փառք տուըն Աստուծուն, որ մի տղէն սկնայ կտըրճ, սկնայ խօրստ ի:

Ձիւր յէս որ կուրսըւեր էր. յէս որ փառք տանք Աստուծուն, որ մի կուրսուտ գնտանք:

62. Նատ էդա Դաւթը վերայ ուրախցան:

Մէկ շաբաթ Դաւիթ քաղքը մէջ ճօխրու խիտ հա կը խաղայ: Մէկ օր սկնայ բառար ծառմ էն տե կէր. Դաւիթ ձեռ թըլից էդա ծառըն, էդա ճօխրն էլ թամաշա կանըն: Ձէդա ծառ զօռըց, կօռից, ծէրը խասուց գետըն. զծառը ծէր դա՝ յիմ⁴ բանից, էոաց.

— Տղէնիւր սկնայ խաղ կէնըն:

63. Էդա տղէնիւր էկան թափան Դաւթայ ձեռաց վերայ, ծառը ծէր աքիւր⁵ գետըն:

Էդա տղէնիւր, որ մէ մէկ ճուղ կը բռնըն, կըլըն ծառը վերայ, կըլեն, բնտե կը խնդանան:

1 Թրր. — Ուղիղ. Եիշտ: 2 Թրր. — Նունչ, հանդիստ: 3 Թրր. — Ուղեղ, խիւր: 4 Թրր. — Պինդ: 5 Թրր. — Կեռիւ, կեռիւ:

Դաւիթ էսաց. — Տղէնիւր, էջէք տակ:

Դաւթը ձէն չըն լսի:

64. Դաւիթ մէկ էլ կաղալի. — էջէք տակ ագիւց:

Կառն. — Ըստե մի քէֆ կաննք, վրէ՞ կիջնէնք տակ:

Ձըն գիտի Դաւթը ձեռ կը ցաւը, որ չըն էջնի տակ:

Դաւիթ կըռքիկ, զծառ բաց կը թուղնը:

էգա տղէնիւր ամէն մէկ կերթայ մէկ եանէն կընկը գետըն:

Որ կըյնըն գետըն, ամենն էլ կը մեռնըն:

65. Ձէն կերթայ քողքը մէջ, խապար կտան. — Շոտ խա-
սէք, ձի տղէք յըմեն մեռան:

Յըմեն մարդ ուր անէն ըլաւ, վաղից, էսաց. — Շոտ խա-
սիմ իմ տղը հաւարին¹, էսա ինչ բանի որ էկաւ:

Կերթան, համա չըն հաւատաց:

66. Էկան խոտան տղէնիւրաց, տըսան մարդիւր յըմեն թա-
փած ի էգա տեղ:

Յառաջ շոտ որ գինացիւր ի, էգա տղէնիւր ու ջանտկնիւր
յըմեն ժողուած ի. ամին խէր ուր տղը վերայ նստիւր ի, լաց
կըլնը:

67. Կանչըն մէկ տղայ բերըն խարցումս էրըն:

— Տղա, դիւ խ սղատեղն իւր: Կոաց. — Խա:

— Մի տղէնիւր ո՞ր սպանից: Կոաց. — Դաւիթ սպանից:

— Վրէ, մի դու շման էր Դաւիթ:

Կոաց. — Ձէ. էգա ծառ կը տխնէք:

— Խա, կը տըսնանք, ասըն:

— Էգա ծառ կոռքց, իբի գետըն, յեմենն ըլան վերայ.
ուրինց խամա կը խաղէն. մինըն էլ տառ-քոսն տղայ գետն
կը խաղէնք, Դաւիթ էսաց. «էջէք տակ», չէջան տակ. ահանջ
չէրըն, Դաւիթ զծառ բաց ի թուղ. տղէնիւր բանձրցան զըպան
գետըն. գնացընք մէջ, ձեռ որ տուընք, մեռիւ էն, մինք էլ
էկանք քեաղաք, ձի խապար տուընք:

68. Մէկ մէկ ուր տղէն վերուց, լալեով իբի տուն:

Վիւր ախպէր կէր, վիւր քիւր կէր, վիւր խէր կէր, էկան,
էգա տղէնեւր ու վերայ լացըն, շատ լացըն:

Իտիւիւն ճամբխին տէրտէր բերըն, պատարագ էրըն, տա-
րըն խուրըն:

69. Յըմեն ժողնուան, յերիւր ասըն:

— Մինք տէրթանք, Դաւթըն տոպանինք: Դաւիթ վրէ՞ մի
տղէնիւր սպանից:

¹ Թորք. — Օղնու թիւն: